

Rapport

De competentieportfolio van de Vlaamse zelfstandige ondernemer

Een analyse op basis van gegevens uit de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor 2007-2013

Brussel, 2 april 2015

Katrien Penne, Ria Bourdeaud'hui

Dit rapport verstrekt informatie uit de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor voor werknemers en zelfstandige ondernemers. Bekijk alle resultaten op www.werkbaarwerk.be

Bij gebruik van gegevens en informatie uit deze publicatie wordt een correcte bronvermelding op prijs gesteld.

Inhoud

Inleiding	4
1. De Competentieportfolio van de Vlaamse zelfstandige ondernemer	5
1.1. Opleidingsniveau.....	6
1.2. Bijscholing.....	7
1.3. Leermogelijkheden.....	7
1.4. Technische competenties.....	8
1.5. Management en bedrijfsbeheer.....	9
1.6. Competentiedeficits.....	10
1.7. Besluit.....	12
2. Competenties van verschillende deelpopulaties van zelfstandige ondernemers 13	
2.1. Per competentieaspect.....	14
2.1.1. Opleidingsniveau.....	14
2.1.2. Bijscholing.....	15
2.1.3. Leermogelijkheden.....	16
2.1.4. Technisch competentiedeficit.....	17
2.1.5. Managementcompetentiedeficit.....	18
2.2. Per deelpopulatie.....	19
2.2.1. Gender.....	19
2.2.2. Leeftijd.....	20
2.2.3. Anciënniteit.....	20
2.2.4. Bedrijfsgrootte.....	20
2.2.5. Sector.....	21
2.3. Besluit.....	22
3. Oorzaken van ervaren competentiedeficit	24
3.1. Ernstig deficit technische vaardigheden.....	27
3.2. Ernstig deficit managementcapaciteiten.....	28
3.3. Besluit.....	30
4. Competentieportfolio en duurzame onder-nemersloopbaan	32
4.1. Opleidingsniveau.....	32
4.2. Bijscholing.....	34
4.3. Leermogelijkheden.....	35
4.4. Technisch competentiedeficit.....	36
4.5. Managementcompetentiedeficit.....	37
4.6. Besluit.....	39
5. Synthese en aandachtspunten	40
5.1. Competentieportfolio.....	40
5.2. Deelpopulaties.....	40
5.3. Duurzame ondernemersloopbaan.....	42
Referentielijst	43
Lijst met figuren	44
Lijst met tabellen	45

Inleiding

In dit rapport wordt ingezoomd op de resultaten van de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor op het vlak van opleiding en competenties van zelfstandige ondernemers, onder de noemer 'de competentieportfolio van de zelfstandige ondernemer'. We maken hiervoor in hoofdzaak gebruik van de databank van de werkbaarheidsmeting 2013, en waar relevant ook van vorige metingen.

De Vlaamse Werkbaarheidsmeting is een driejaarlijkse enquête bij een representatief staal van Vlaamse werknemers en zelfstandige ondernemers over werkbaar werk. Daarnaast peilt de bevraging ook naar een aantal andere werkaspecten. Deze enquête werd voor zelfstandige ondernemers reeds drie keer georganiseerd in resp. 2007 (n=2.367), 2010 (n=2.239) en 2013 (n=3.776). Alle informatie over de methodologie van de werkbaarheidsmeting is te vinden in de methodologische nota¹, de basisinformatie is gepubliceerd in een informatiedossier² en alle publicaties zijn beschikbaar op de website www.werkbaarwerk.be.

Deel 1 brengt de competentieportfolio van de Vlaamse zelfstandige ondernemer in kaart, en geeft informatie over de evolutie van het opleidingsniveau, de bijscholing en de leermogelijkheden in en op het werk. De inschatting van de eigen technische - en managementcompetenties komt aan bod.

In **deel 2** wordt de competentieportfolio van de Vlaamse zelfstandige ondernemer in kaart gebracht voor de deelpopulaties naar gender, leeftijd, anciënniteit, bedrijfsgrootte en sector.

Deel 3 bevat een multivariate analyse waarbij nagegaan wordt welke factoren een rol spelen in geval van een ernstig competentiedeficit.

In **deel 4** omschrijven we het belang van een kwalitatieve competentieportfolio en de samenhang met een duurzame ondernemersloopbaan.

Deel 5 geeft een synthese van de bevindingen uit dit rapport, en aandachtspunten relevant voor het beleid.

Bijlage 1 bevat de exacte vraagstelling uit de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor voor de geanalyseerde aspecten van de competentieportfolio, en de wijze van verwerking.

In **bijlage 2** staat een overzichtstabel met de belangrijkste cijfers uit de databank van de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor, waarvan deze analyse van de competentieportfolio van de Vlaamse zelfstandige ondernemer gebruik maakt.

Bijlage 3 bevat de cijfertabel van de logistische regressie met betrekking tot een ernstig competentiedeficit.

---

¹ Bourdeaud'hui, R. & Vanderhaeghe, S. (2013), [Methodologische nota](#), beschrijving en vergelijking van de methodologie van de werkbaarheidsmonitor loontrekkende 2004-2007-2010-2013 en zelfstandige ondernemers 2007-2010-2013. SERV/ Stichting Innovatie & Arbeid, Brussel.

² Bourdeaud'hui, R., Vanderhaeghe, S. (2013) [Vlaamse Werkbaarheidsmonitor](#) zelfstandige ondernemers 2013. Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid op de Vlaamse arbeidsmarkt evolutie 2007-2010-2013, SERV / STV-Innovatie & Arbeid, Brussel

1. De Competentieportfolio van de Vlaamse zelfstandige ondernemer

We gebruiken de term 'competentieportfolio' voor het geheel van vaardigheden en competenties die een zelfstandige ondernemer heeft of nodig heeft om zijn of haar functie uit te oefenen. Een kwalitatief gevulde competentieportfolio is belangrijk voor de duurzaamheid van de ondernemersloopbanen in Vlaanderen.

We gaan in onze analyse na hoe deze competentieportfolio er voor de Vlaamse ondernemers uitziet en op welke wijze deze competentieportfolio samenhangt met een aantal kenmerken die we als indicator van een duurzame ondernemersloopbaan kunnen beschouwen: groei, tevredenheid, werkbaarheid, zichzelf in staat achten om lang te werken.

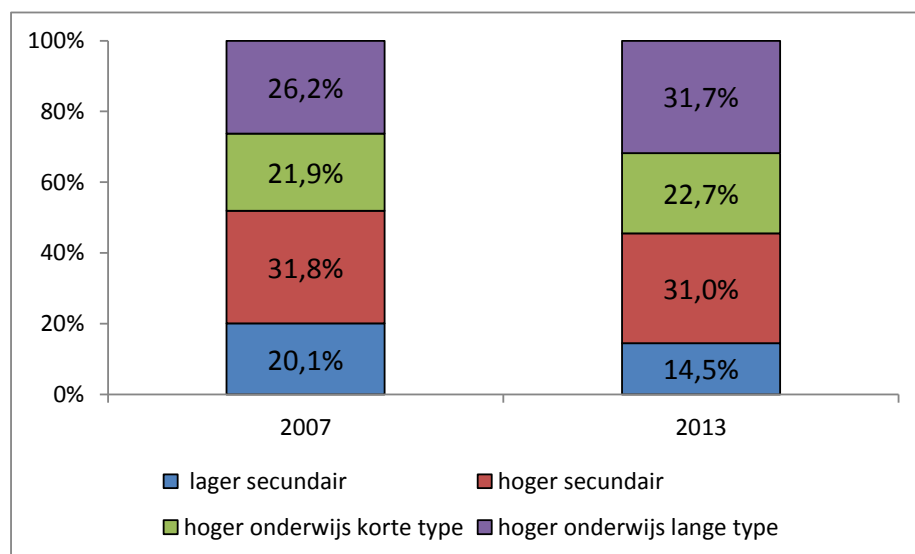
De voorliggende analyse van de **competentieportfolio** van de zelfstandige ondernemers is gebaseerd op de vragen uit de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor met betrekking tot opleiding en competenties. Ze peilen naar de volgende vijf aspecten:

- het hoogste behaalde getuigschrift of diploma (**opleidingsniveau**),
- het volgen van **bijscholing** in het voorbije jaar,
- de **leermogelijkheden** die het werk biedt,
- de ervaren competenties op **technisch** of vakinhoudelijk vlak,
- de ervaren competenties op vlak van **management** en bedrijfsbeheer.

Op basis van de respons op deze vragen geven we hieronder het beeld van de competentieportfolio van de Vlaamse zelfstandige ondernemer anno 2013. We vergelijken waar mogelijk met de cijfers van de nulmeting 2007.

1.1. Opleidingsniveau

Figuur 1 : Het opleidingsniveau van de zelfstandige ondernemer, evolutie 2007-2013

Uit de meting 2013 blijkt dat 14,5% van de Vlaamse zelfstandige ondernemers laaggeschoold is, en maximum een diploma lager secundair heeft³. 31% is middengeschoold en heeft een diploma van het secundair onderwijs. 54,4% is hooggeschoold en heeft een diploma van het hoger onderwijs, hetzij van het korte type (dit is voor 22,7% van de ondernemers het geval), hetzij van het lange type (31,7% van de ondernemers).

We zien een duidelijke evolutie doorheen onze metingen. Het basisopleidingsniveau van de zelfstandige ondernemers is toegenomen bij elke meting⁴: Enerzijds neemt het aandeel van de laaggeschoolde ondernemers af. In 2007 was dit 20,1%. In 2013 is dit gedaald tot 14,5%. Anderzijds is het aandeel van de ondernemers die beschikken over een diploma hoger onderwijs lange type, toegenomen: van 26,2% in 2007 tot 31,7% in 2013.

Het aandeel van de ondernemers met een diploma secundair onderwijs of hoger onderwijs van het korte type, blijft min of meer constant.

In 2013 is 45,5% van de ondernemers laag- of middengeschoold, daar waar hun aandeel in 2007 nog 51,9% was. Thans is meer dan de helft of 54,4% hooggeschoold, daar waar dit aandeel in 2007 nog 48,1% was.

³ Een werkzoekende wordt door de VDAB als laaggeschoold beschouwd als hij of zij geen diploma of getuigschrift van secundair onderwijs behaalde. Ook werkzoekenden uit de leertijd (Syntra) en het deeltijds beroeps secundair onderwijs worden als laaggeschoold beschouwd.

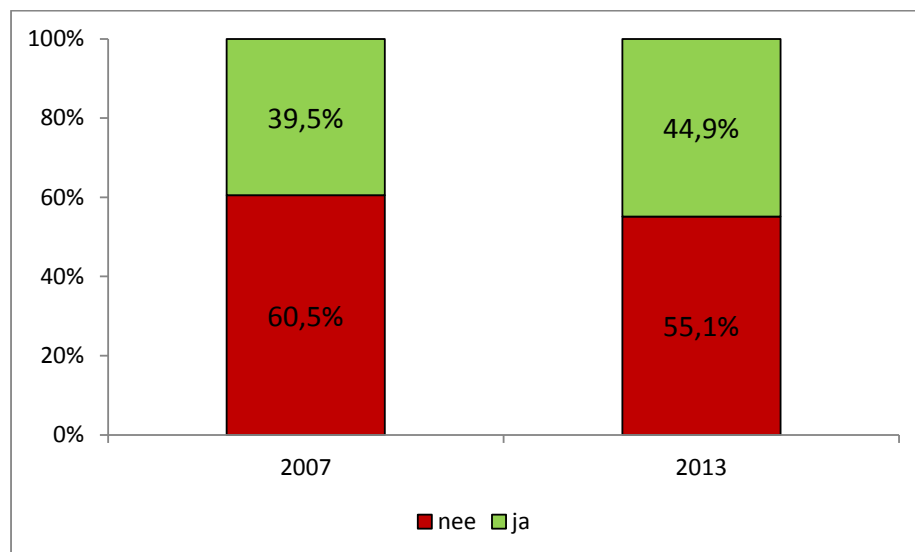
⁴ Ook de globale bevindingen voor de bevolking op beroepsactieve leeftijd evolueren in dezelfde zin, zie <http://bestat.economie.fgov.be> en WSE Report 2015 nr. 1, Terugblik op de Vlaamse arbeidsmarkt. Ontwikkelingen sedert de jaren tachtig, pp. 15-20.

1.2. Bijscholing

Naast de basisopleiding vormt de bijscholing een tweede bron om competenties op peil te kunnen houden en verder te ontwikkelen.

De respons op de vraag of de ondernemer in de voorbije 12 maanden een bijscholing heeft gevolgd, wordt in twee categorieën verwerkt.

Figuur 2 : Bijscholing door de zelfstandige ondernemer, evolutie 2007-2013

Uit de meting 2013 blijkt dat 44,9% van de Vlaamse zelfstandige ondernemers het voorbije jaar een bijscholing heeft gevolgd. Voor meer dan de helft van de ondernemers (55,1%) is dit niet het geval.

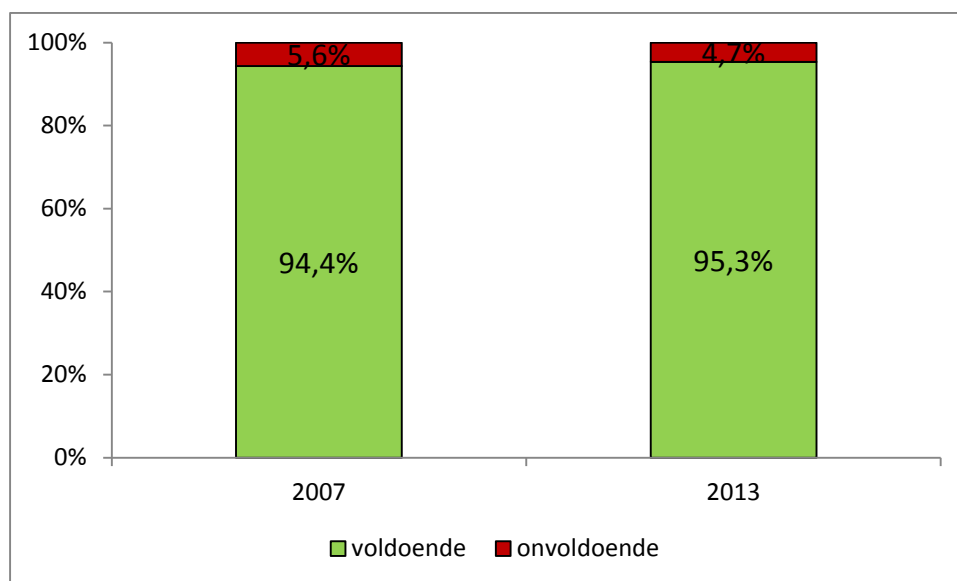
De Vlaamse zelfstandige ondernemers scholen zich in toenemende mate bij: het aandeel van de ondernemers die zich de voorbije 12 maanden bijschoolden is toegenomen van 39,5% in 2007, tot 44,9% in 2013. Niettemin blijft dit voor meer dan de helft van de ondernemers (55,1%) nog steeds niet gebruikelijk.

1.3. Leermogelijkheden

De leermogelijkheden in en op het werk vormen één van de vier centrale indicatoren om het werk als 'werkbaar' te kunnen kwalificeren in de werkbaarheidsmonitor. De enquête peilt naar de mate waarin nieuwe dingen op uw werk geleerd worden, waarin mogelijkheden voor persoonlijke groei en ontwikkeling voorhanden zijn, waarin het werk het gevoel geeft er iets mee te kunnen bereiken, en waarin het werk mogelijkheden biedt voor zelfstandig denken en doen.

De resultaten van de werkbaarheidsmonitor worden hieronder in twee categorieën verwerkt ('onvoldoende' en 'voldoende') naar gelang de leermogelijkheden al dan niet als problematisch worden gekwalificeerd.

Figuur 3 : Leermogelijkheden in en op het werk voor de zelfstandige ondernemer, evolutie 2007-2013

*Er is geen significant verschil tussen 2007 en 2013

De leermogelijkheden van de zelfstandige ondernemers in en op het werk zijn bijzonder groot. Volgens de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor 2013 heeft meer dan 95% van de ondernemers voldoende leerkanen in en op het werk. Er zijn weinig verschuivingen op dit vlak doorheen de verschillende metingen.

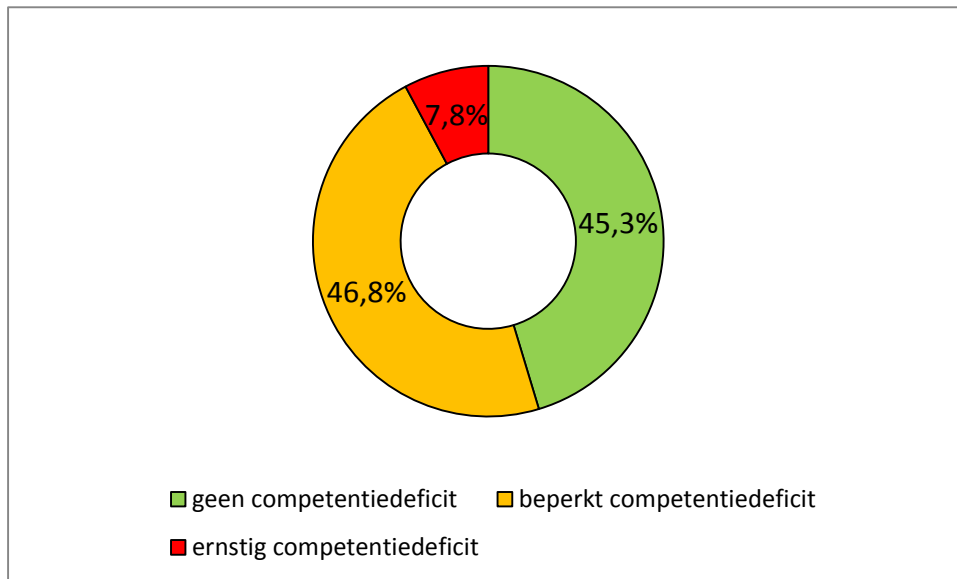
1.4. Technische competenties

In de werkbaarheidsenquête werd vanaf de meting 2013 een bijkomende vraag gesteld die peilt naar de mate waarin de zelfstandige ondernemer zich voldoende opgeleid voelt, zowel voor de vakinhoudelijke of technische aspecten van zijn of haar activiteit, als voor het beheer of management van zijn of haar bedrijf of firma.

Op basis van de antwoordmogelijkheden op de vraag: 'Voelt u zich voldoende opgeleid voor de vakinhoudelijke of technische aspecten van uw zelfstandige activiteit?' wordt voor deze analyse een onderscheid gemaakt tussen geen competentiedeficit ('altijd'), beperkt competentiedeficit ('vaak') en ernstig competentiedeficit ('soms', 'nooit').

Figuur 4 : Ervaren vaktechnische competenties

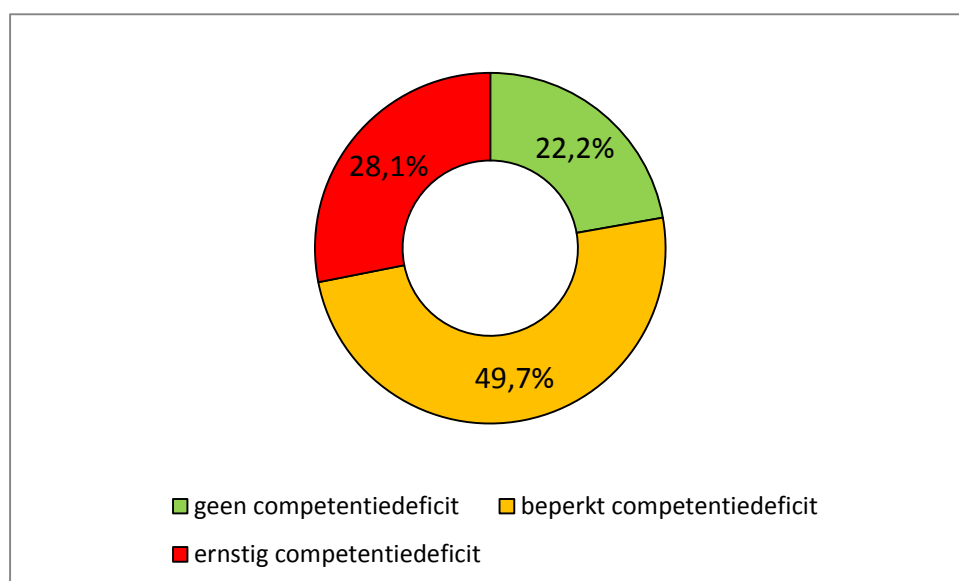

In 2013 ervaart 45,3% van de zelfstandige ondernemers geen technisch competentiedeficit. Een even grote groep (46,8%) ervaart op dit vlak een beperkt deficit. Voor 7,8% van de ondernemers is er een ernstig technisch competentiedeficit.

1.5. Management en bedrijfsbeheer

Op basis van de antwoordmogelijkheden op de vraag: 'Voelt u zich voldoende opgeleid voor het beheer en het management van uw bedrijf/firma?' wordt voor de analyse een onderscheid gemaakt tussen geen competentiedeficit ('altijd'), beperkt competentiedeficit ('vaak') en ernstig competentiedeficit ('soms', 'nooit').

Figuur 5 : Ervaren beheerscompetenties

In 2013 ervaart minder dan één op de vier of 22,2% van de zelfstandige ondernemers in geen enkele omstandigheid een managementcompetentiedeficit. Ongeveer de helft van de ondernemers (49,7%) ervaart een beperkt managementcompetentiedeficit. Voor meer dan een kwart van de ondernemers (28,1%) is er een ernstig competentiedeficit.

1.6. Competentiedeficits

Wanneer we beide soorten competenties vergelijken, dan zien we dat de groep van zelfstandige ondernemers zonder competentiedeficit groter is wanneer het gaat om technische of vakinhoudelijke competenties, dan wanneer het gaat om het beheer en management van hun bedrijf: bijna de helft van alle Vlaamse ondernemers (45,3%) voelt zich in alle omstandigheden op technisch vlak voldoende opgeleid, terwijl nog geen kwart (22,2%) zich in alle omstandigheden voldoende opgeleid voelt op het vlak van management. Dat betekent dat ruim drie kwart van de zelfstandige ondernemers zich op dit vlak onvoldoende opgeleid voelt, in beperkte of in ernstige mate.

Wanneer we de beide competenties simultaan beschouwen, blijkt uit de onderstaande kruistabel (tabel 1) dat de groepen die terzelfdertijd op beide vlakken heel goed of heel slecht scoren, niet zo groot zijn: nog niet één op de vijf van de zelfstandige ondernemers (18,6%) ervaart geen enkel competentiedeficit, noch technisch, noch qua management⁵. Omgekeerd, de groep zelfstandige ondernemers die op beide aspecten terzelfdertijd een ernstig competentiedeficit vertoont bedraagt 5,8% van de populatie⁶. De grootste categorie (modus) wordt gevormd door de ondernemers die terzelfdertijd op beide competenties een beperkt deficit signaleren (28,6% van de Vlaamse zelfstandige ondernemers).

⁵ Verhoudingsgewijs bevinden zich meer oudere ondernemers in deze categorie, en minder jonge ondernemers of ondernemers uit de land- en tuinbouwsector

⁶ Verhoudingsgewijs bevinden zich meer ondernemers uit de sector van de horeca in deze categorie, en minder ondernemers uit de sector van de vrije beroepen en de intellectuele diensten.

Tabel 1 : Technische en managementcompetenties

		Voelt u zich voldoende opgeleid voor het beheer en het management van uw bedrijf/firma?			Total
		altijd	vaak	soms, nooit	
Voelt u zich voldoende opgeleid voor de vakinhoudelijk of technische aspecten van uw zelfstandige activiteit?	altijd	18,6%	19,6%	7,3%	45,5%
	vaak	3,1%	28,6%	15,1%	46,8%
	soms, nooit	,3%	1,5%	5,8%	7,7%
Total		22,1%	49,7%	28,2%	100,0%

Wanneer we vertrekken van het basisopleidingsniveau van de zelfstandige ondernemers, dan zien we dat dit significant samenhangt met de andere aspecten van hun competentieportfolio. Tabel 2 geeft dit weer. Hoe hoger de basisopleiding van de ondernemer, hoe meer hij of zij zich bijschoolt, hoe meer leermogelijkheden hij of zij in het werk heeft, hoe minder groot het technisch competentiedeficit. Wat het managementcompetentiedeficit betreft is het beeld iets minder rechtlijnig: de laaggeschoolden hebben verhoudingsgewijs het grootste competentiedeficit, maar ook bij de hoogst opgeleiden (hoger onderwijs van het lange type) is het management-competentiedeficit groot. Een ernstig managementcompetentiedeficit komt voor bij respectievelijk 33,3% van de laaggeschoolden en 29,5% van de ondernemers met een diploma hoger onderwijs van het lange type. De ondernemers met een diploma hoger onderwijs van het korte type scoren in verhouding het best op het gebied van managementcompetenties (25,6% geen deficit, 51,3% een beperkt deficit en 23,1% een ernstig deficit).

Tabel 2 : Opleidingsniveau en competentieportfolio

opleidingsniveau	bijscholing % ja	leermogelijk heden % niet problematisch	competentiedeficiet technische			competentiedeficiet management		
			geen	beperkt	ernstig	geen	beperkt	ernstig
lager secundair	18,9%	91,0%	44,2%	42,8%	13,0%	23,0%	43,8%	33,3%
hoger secundair	31,6%	94,3%	41,2%	50,2%	8,6%	18,4%	53,4%	28,1%
hoger onderwijs korte type	52,2%	95,4%	46,1%	46,7%	7,2%	25,6%	51,3%	23,1%
hoger onderwijs lange type	64,8%	97,9%	49,9%	44,9%	7,8%	23,2%	47,3%	29,5%
	s	s			s			s

1.7. Besluit

De **competentieportfolio** van de Vlaamse zelfstandige ondernemer vertoont enkele specifieke kenmerken:

- Bijna de helft van de ondernemers (45,5%) heeft een laag- of middengespoold **opleidingsniveau**. Het aandeel van de hooggeschoolden is de voorbije jaren toegenomen.
- Meer dan de helft van de zelfstandige ondernemers (55,1%) schoolt zich niet bij. Het aandeel van de ondernemers die wel **bijscholing** volgen is de voorbije jaren toegenomen.
- De **leermogelijkheden** van de ondernemers in en op het werk zijn bijzonder groot, meer dan 95% heeft voldoende leerkansen.
- Bijna de helft van de ondernemers (45,3%) voelt zich bij zijn of haar zelfstandige activiteit in alle omstandigheden voldoende **technisch** opgeleid. Meer dan de helft van de ondernemers (54,6%) heeft een technisch competentiedeficit, hetzij beperkt (46,8%) hetzij ernstig (7,8%).
- Amper een kwart van de ondernemers (22,2%) voelt zich bij zijn of haar zelfstandige activiteit in alle omstandigheden voldoende opgeleid qua **management** en bedrijfsbeheer. Ruim driekwart van de ondernemers (77,8%) heeft een managementcompetentiedeficit, hetzij beperkt (49,7%) hetzij ernstig (28,1%).

Nog geen vijfde van de ondernemers (18,6%) ervaart geen enkel **competentiedeficit**, noch technisch, noch qua management. Een kleine groep ondernemers (5,8%) ervaart op beide aspecten terzelfdertijd een ernstig competentiedeficit. De hoofdmoot zit daar dus ergens tussenin.

Het **basisopleidingsniveau** van de zelfstandige ondernemer hangt samen met een significant verschil in de overige aspecten van de competentieportfolio. Hoe hoger de basisopleiding, hoe meer hij of zij zich bijschoolt, hoe meer leermogelijkheden hij of zij heeft in en op het werk, en hoe minder groot het technisch competentiedeficit. Het beeld is minder rechtlijnig voor het managementcompetentiedeficit, waar ook de hooggeschoolden (hoger onderwijs lange type) in verhouding zwaar mee kampen.

2. Competenties van verschillende deelpopulaties van zelfstandige ondernemers

In dit deel gaan we na of er grote onderlinge verschillen zijn in de competenties van de Vlaamse zelfstandige ondernemers naargelang de beschouwde deelpopulatie. Hierbij wordt rekening gehouden met volgende variabelen: gender, leeftijd, bedrijfsomvang, anciënniteit, en sector⁷.

We presenteren dit eerst vanuit het perspectief van de geanalyseerde aspecten van de competentieportfolio: het hoogste behaalde getuigschrift of diploma (opleidingsniveau), het volgen van bijscholing in het voorbije jaar, de leermogelijkheden die het werk biedt, de ervaren competenties op technisch of vakinhoudelijk vlak, de ervaren competenties op vlak van management.

Vervolgens kijken we welke globale resultaten elke deelgroep behaalt.

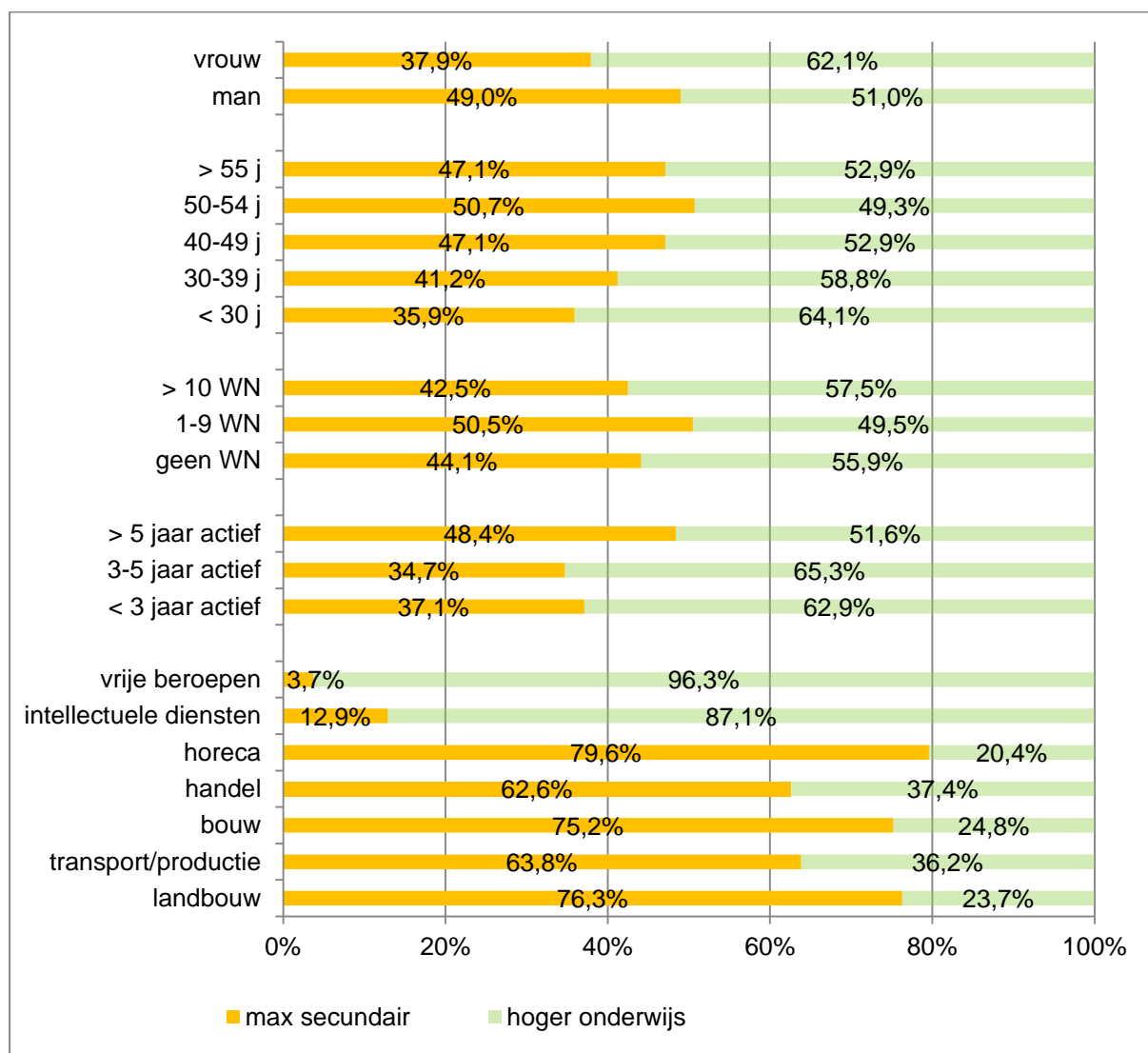
---

⁷ Enkel de zeven sectoren waarvoor in de Werkbaarheidsmonitor-databank voldoende waarnemingen voorkomen (> 200) worden in dit rapport besproken: land- en tuinbouw en visserij; transport en industrie; bouw; handel; horeca; intellectuele diensten (ICT, immobiëlen,...); vrije beroepen

2.1. Per competentieaspect

2.1.1. Opleidingsniveau

Figuur 6 : Basisopleidingsniveau naar deelgroepen

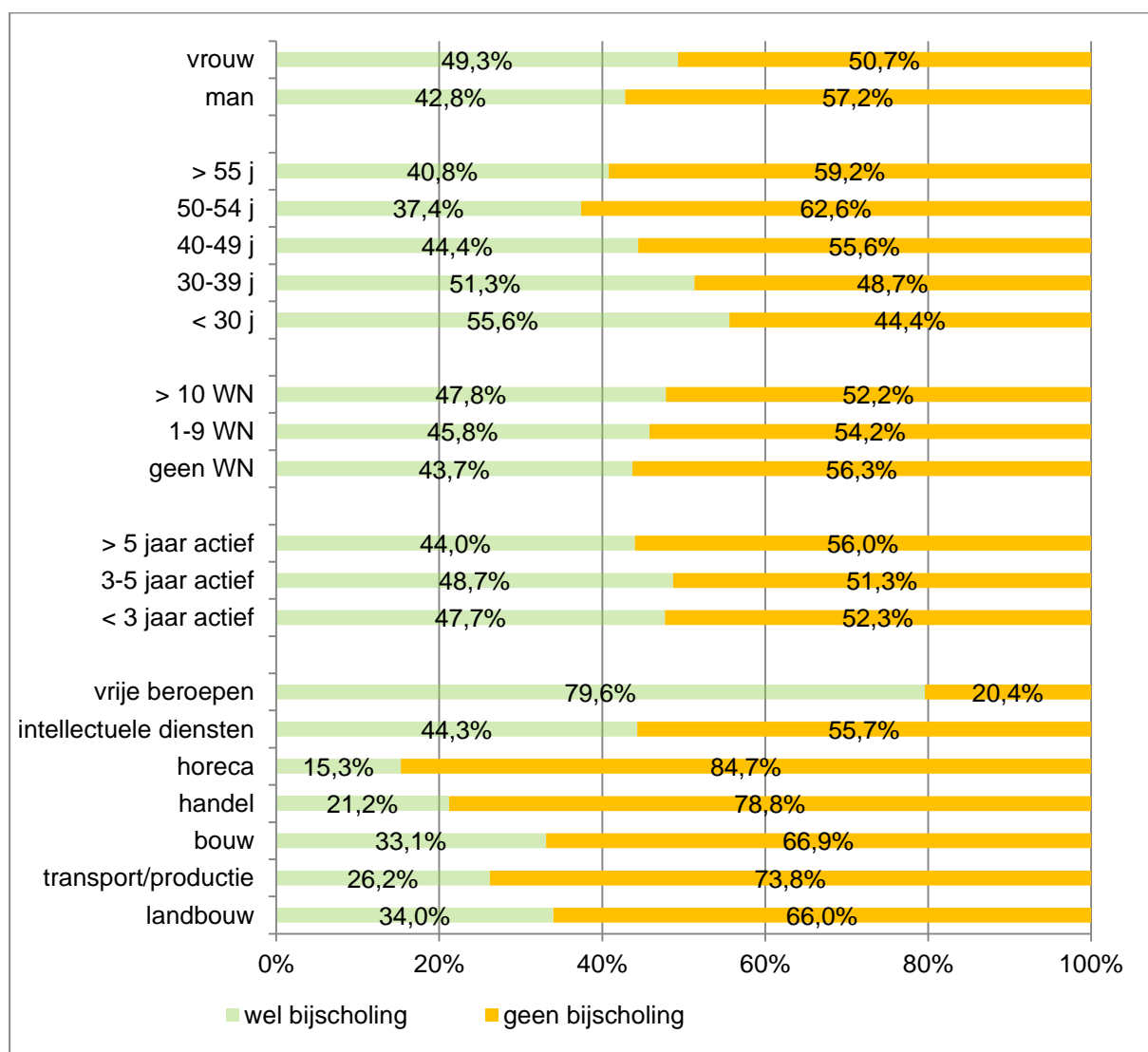

Figuur 6 geeft een beeld van de hoogst behaalde opleiding of getuigschrift van de zelfstandige ondernemers. Onder de noemer 'hoger onderwijs' vallen zowel de opleidingen van het type 'bachelor' als 'master'. De andere groep is samengevoegd onder de benaming 'maximum secundair'.

Vrouwelijke ondernemers hebben vaker een hoger diploma dan mannelijke. Het aandeel van de ondernemers met een hoger diploma neemt af met de leeftijd; hoe jonger hoe hoger opgeleid. De verdeling naar bedrijfsgrootte is divers: ondernemers zonder personeel en ondernemers met meer dan 10 werknemers, hebben vaker een hoger diploma dan de groep met 1-9 werknemers. Starters (<3 jaar actief) hebben vaker een hoger diploma dan ondernemers die reeds langer dan 5 jaar actief zijn. De sectoren geven de scherpste verschillen: daar waar de sector van de vrije beroepen logischerwijs quasi uitsluitend hoger opgeleiden telt (96,3%), vinden we in de horeca het kleinste aantal ondernemers met een hoger diploma (20,4%). Daarna volgen de landbouw (23,7% met een hoger diploma), de bouw (24,8%), de sector van transport en productie (36,2%) en de handel (37,4%). De intellectuele diensten sluiten het meeste aan bij de vrije beroepen (87,1% met een hoger diploma).

2.1.2. Bijscholing

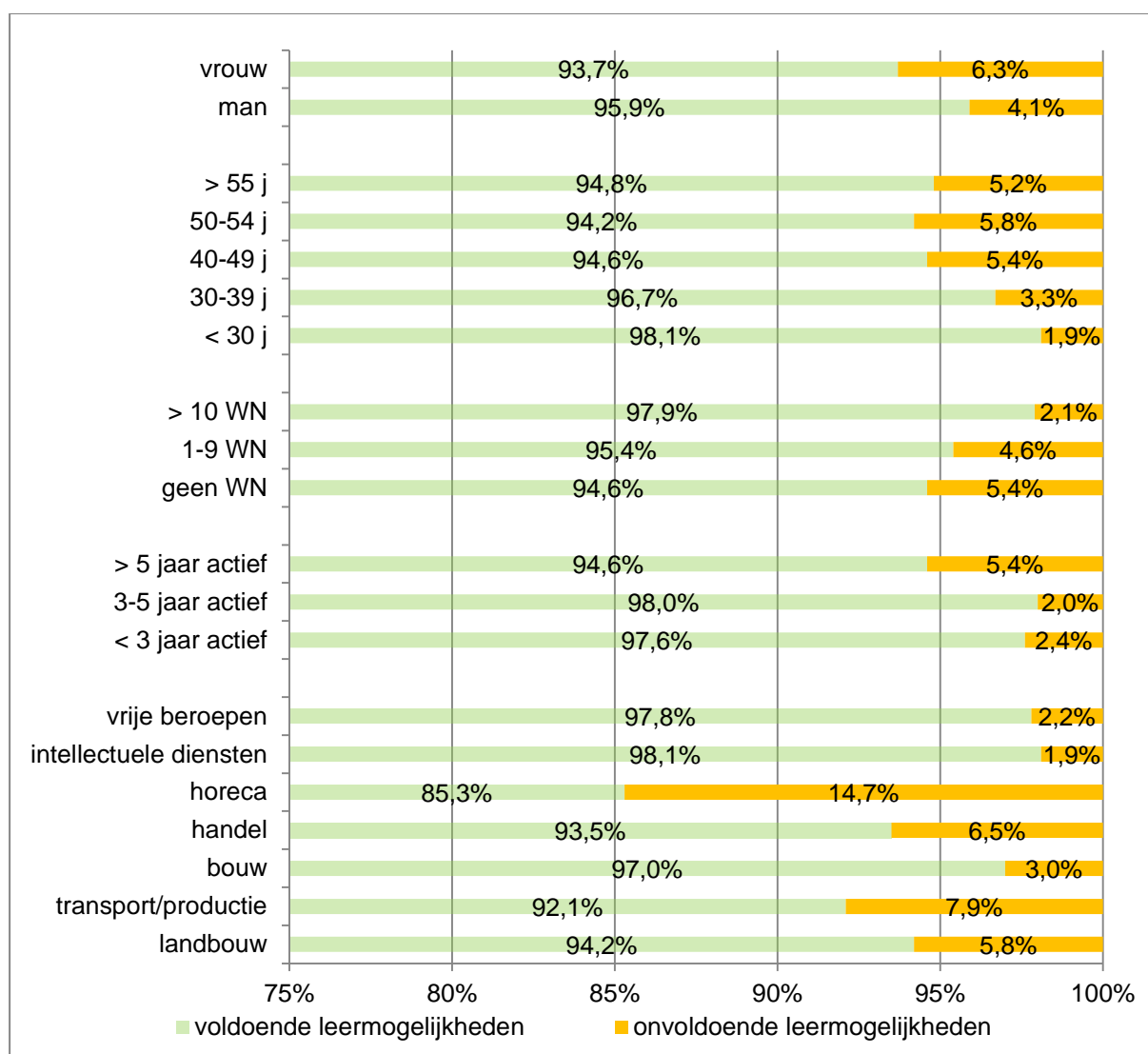
Figuur 7 : Bijscholing naar deelgroepen

Figuur 7 geeft een beeld van de mate waarin de zelfstandige ondernemers zich hebben bijgeschoold in het voorbije jaar. Vrouwelijke ondernemers scholen zich meer bij dan mannelijke ondernemers. Jongeren scholen zich meer bij dan 50-plussers. Starters (<3 jaar actief) volgen meer bijscholing dan de ondernemers die reeds langer dan 5 jaar actief zijn. In de sectoren zijn het de vrije beroepen die zich afgetekend meer bijscholen dan de andere sectoren: ongeveer 8 op de 10 (79,6%), wat samenhangt met de verplichting tot permanente vorming die voor heel wat gereguleerde beroepen geldt. Daarna volgen in afnemende volgorde de intellectuele diensten (44,3% schoolt zich bij), de landbouw (34%), de bouw (33,1%), transport en productie (26,2%), en de handel (21,2%). In de horeca scholen de ondernemers zich het minst bij (15,3%).

2.1.3. Leermogelijkheden

Figuur 8 : Leermogelijkheden naar deelgroepen

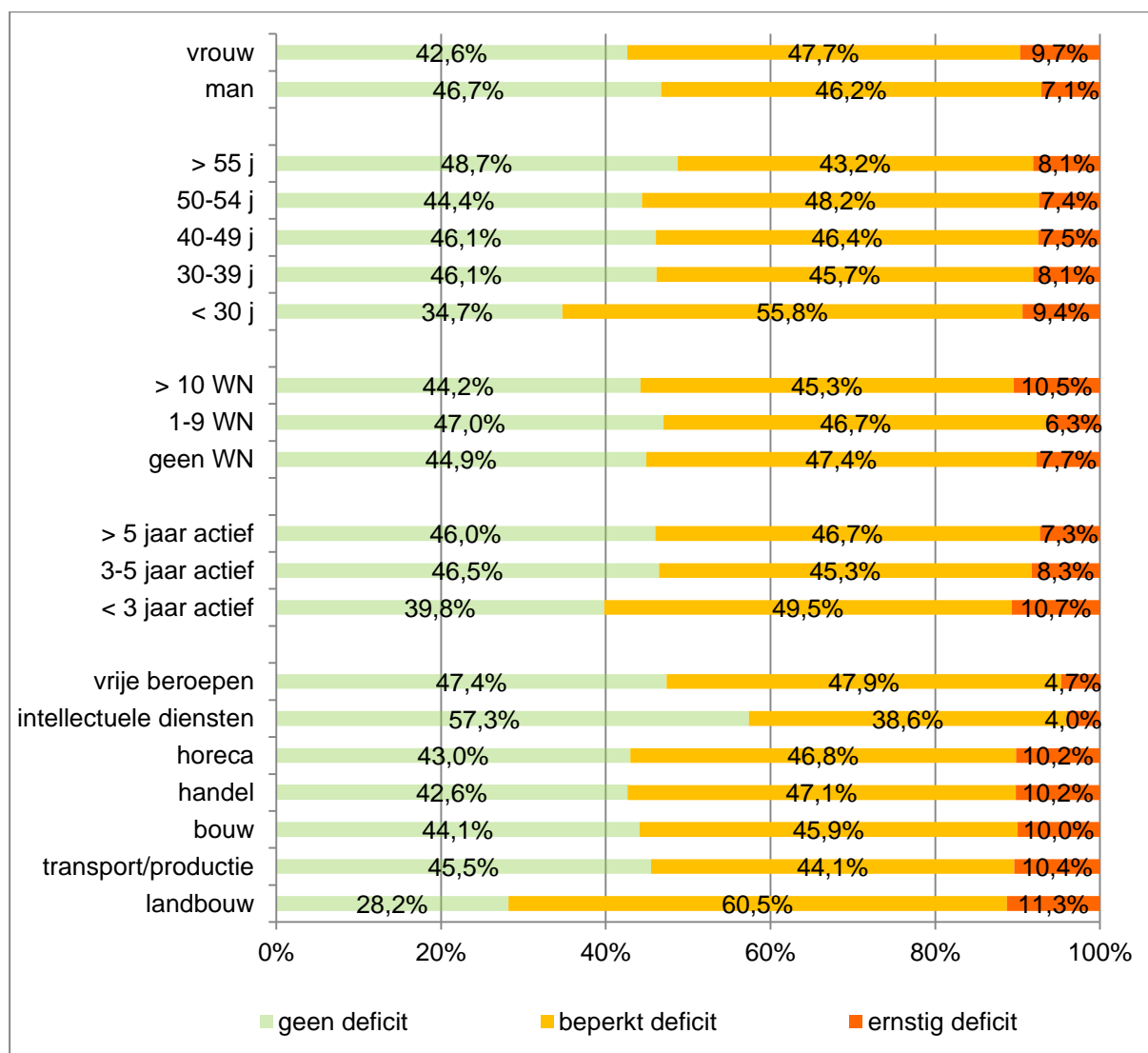

Figuur 8 geeft een beeld van de mate waarin de zelfstandige ondernemers leermogelijkheden hebben in en op het werk. In het algemeen scoren de zelfstandige ondernemers en hun deelpopulaties weinig problematisch op deze werkbaarheidsindicator. Wat echter opvalt is de (relatief) lagere score voor de horecasector; 14,7% geeft aan onvoldoende leermogelijkheden te hebben.

2.1.4. Technisch competentiedeficit

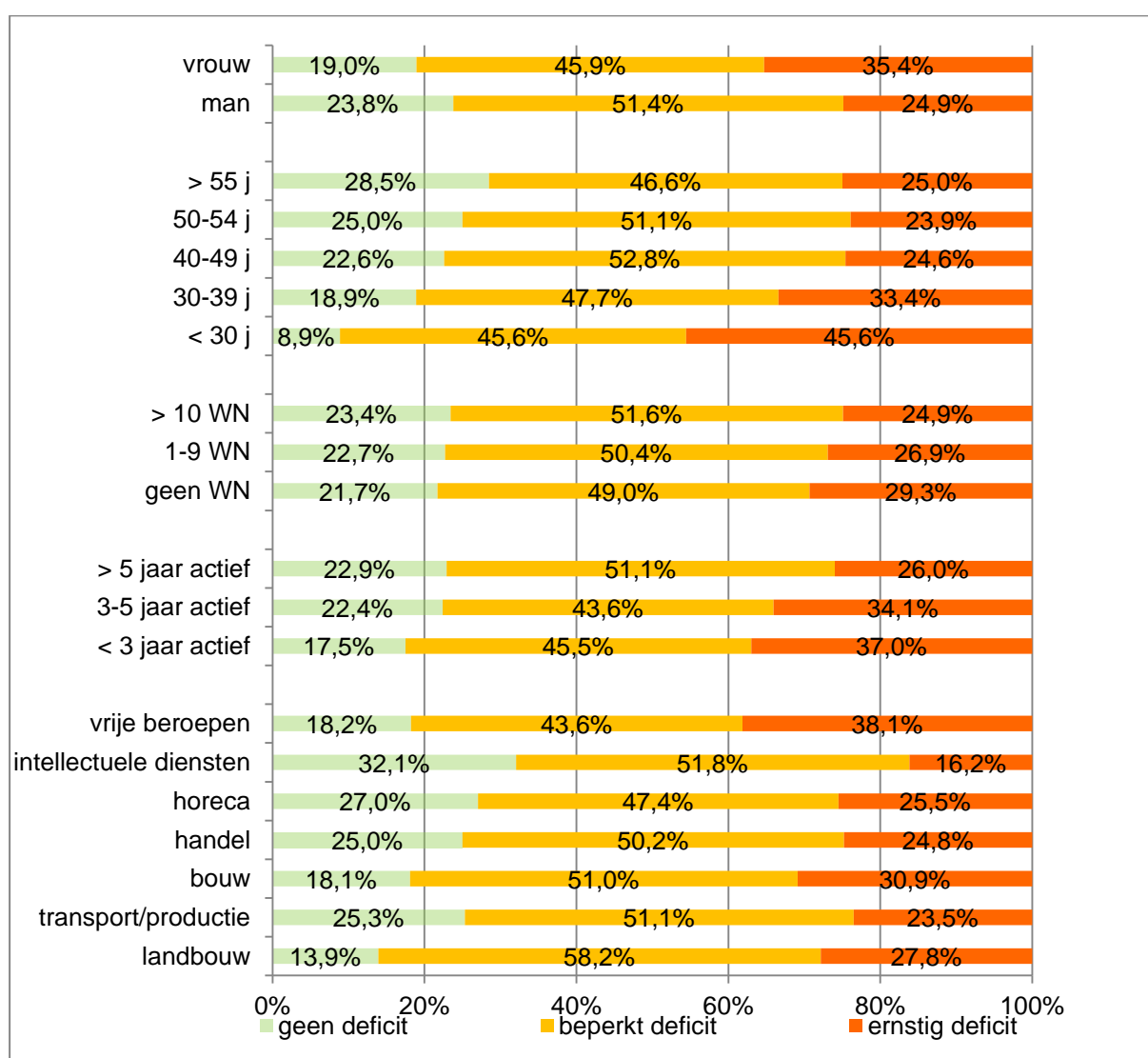
Figuur 9 : Vaktechnisch deficit naar deelgroepen

Figuur 9 geeft een beeld van de mate waarin de zelfstandige ondernemers een technisch of vakinhoudelijk competentiedeficit ervaren. We zien dat het aandeel van de groep die geen enkel vaktechnisch competentiedeficit ervaart, in geen enkele deelpopulatie de helft bereikt. Het aandeel van de groep die een ernstig competentiedeficit ervaart, bedraagt in een aantal deelgroepen om en bij de 10% en is het hoogst in de landbouw (11,3%). Vrouwen voelen zich vaktechnisch minder goed opgeleid dan mannen. Hoe ouder de ondernemer hoe minder hij of zij een technisch competentiedeficit ervaart. Het technisch competentiedeficit van starters ligt merkelijk hoger dan dat van ondernemers die al langer dan 5 jaar actief zijn. In de sectoren is het ervaren vaktechnisch competentiedeficit (beperkt of ernstig) het kleinst bij de intellectuele diensten (42,6%) en de vrije beroepen (52,6%), en het grootst in de landbouw (71,8%).

2.1.5. Managementcompetentiedeficit

Figuur 10 : Managementcompetentiedeficit naar deelgroepen

Figuur 10 geeft een beeld van de mate waarin de zelfstandige ondernemers een competentiedeficit ervaren op het vlak van management en bedrijfsbeheer. Het competentiedeficit is hier veel uitgesprokener dan op vaktechnisch vlak. We zien dat het aandeel van de groep die geen enkel managementcompetentiedeficit ervaart, in de verschillende deelpopulaties maximaal rond een kwart schommelt (met uitzondering van de intellectuele diensten). Het aandeel van de ondernemers met een ernstig managementcompetentiedeficit varieert in de verschillende deelpopulaties tussen een kwart tot de helft. Vrouwen voelen zich op vlak van management minder goed opgeleid dan mannen: nog geen vijfde van de vrouwelijke ondernemers (19%) ervaart geen enkel competentiedeficit terwijl 35,4% van de vrouwen een ernstig competentiedeficit signaleert. Bij de mannelijke ondernemers is dit respectievelijk 23,8% en 24,9%. Ook de leeftijd speelt een belangrijke rol: de jongste leeftijdsgroep (<30 jaar) is de meest kwetsbare groep op het gebied van managementcompetenties, met 45,6% die een beperkt competentiedeficit aangeven en nog eens 45,6% met een ernstig competentiedeficit. De oudste leeftijdsgroep (<55 jaar) is dan weer de deelpopulatie met het grootste aandeel van ondernemers die op vlak van bedrijfsbeheer in geen enkele omstandigheid een competentiedeficit ervaren (28,5%). In de sectoren is het ervaren deficit in managementcompetenties bijzonder groot bij de vrije beroepen (43,6% signaleert een beperkt deficit en 38,1% een ernstig deficit) terwijl juist deze sector een van de uitblinkers in positieve zin was bij de vakinhoudelijke competenties. In de sector van de intellectuele diensten is het aandeel van de ondernemers zonder competentiedeficit het grootst (32,1%) en het aandeel van de ondernemers met een ernstig deficit het kleinst (16,2%). In de bouw (18,1%) en in de landbouw (13,9%) is het aandeel van de ondernemers die geen enkel deficit in managementcompetenties ervaren zeer klein. In de horeca (27%), handel (25%) en transport/productie (25,3%) bedraagt dit aandeel ongeveer een kwart van de populatie, en vertoont ook nog steeds 3 op de 4 ondernemers een beperkt of ernstig deficit in managementcompetenties.

2.2. Per deelpopulatie

Hierboven schetsten we een gedetailleerd beeld van elk van de vijf beschouwde competentieaspecten. Wanneer we voor elke deelpopulatie deze aspecten oplijsten, zien we dat er geen rechtlijnige samenhang is tussen enerzijds, een hoog basisopleidingsniveau en het volgen van bijscholing, en anderzijds, het hebben van leermogelijkheden in of op het werk en het ontbreken van een technisch- en/of managementcompetentiedeficit.

2.2.1. Gender

Er is een significant verschil in de competentieportfolio tussen mannelijke en vrouwelijke ondernemers. Enerzijds zien we dat vrouwen een iets hoger opleidingsniveau hebben dan mannen (62,1% behaalde een diploma hoger onderwijs van het korte of lange type, tegenover 51% bij de mannen; en 10,3% behaalde maximaal een diploma lager secundair onderwijs tegenover 16,5% bij de mannen). Ook inzake permanente vorming tonen vrouwen zich een betere leerling van de klas (49,3% tegenover 42,8% bij de mannen). Anderzijds stellen we vast dat mannelijke ondernemers iets meer leermogelijkheden ervaren in het werk (95,9% tegenover 93,7% bij de vrouwen), en dat ze zich beter opgeleid voelen, zowel technisch (een ernstig deficit bestaat bij 7,1% van de mannen tegenover bij 9,7% van de vrouwen) als op het gebied van bedrijfsbeheer en management (24,9% ervaart een ernstig deficit tegenover 35,4% bij de vrouwen). Dit genderverschil zou kunnen samenhangen met de sectorverdeling tussen mannelijke en vrouwelijke ondernemers (bv. het aandeel vrouwen bij

de hoogopgeleide vrije beroepen is groter dan gemiddeld⁸) en met bepaalde genderattitudes.

2.2.2. Leeftijd

Er is een significant verschil in competentieportfolio tussen de verschillende leeftijdscategorieën van zelfstandige ondernemers. Vooral het profiel van de jongste ondernemers (<30 jaar) onderscheidt zich van de oudere leeftijdscategorieën. Zo zijn de jongste ondernemers het hoogst opgeleid (64,1% heeft een basisdiploma hoger onderwijs, en dit aandeel daalt naarmate de leeftijd van de ondernemers stijgt, tot 49,3% bij de 50-54 jarigen, en 53% bij de 55-plussers). Jonge ondernemers volgen ook het meest bijscholing (55,6%), en hebben het meest leermogelijkheden in het werk (98,1%). Toch ervaren de jongste ondernemers een groter technisch en managementdeficit dan de oudere leeftijdscategorieën (55,8% een beperkt en 9,4% een ernstig technisch competentiedeficit; 45,6% een beperkt en nog eens 45,6% een ernstig managementdeficit).

2.2.3. Anciënniteit

De competentieportfolio van starters (<3j actief) verschilt significant van de reeds langer actieve ondernemers. We zien dat starters vandaag een hoger opleidingsniveau hebben (62,9% heeft een basisdiploma hoger onderwijs tegenover 51,6% van de ondernemers die meer dan 5 jaar actief zijn. Beschouwen we enkel de jonge starters (<40 jaar) dan stijgt dit tot 64,8%). Ook inzake permanente vorming zijn starters actiever dan de ondernemers die langer dan 5 jaar actief zijn (47,7% tegenover 44%). Starters ervaren haast maximale leermogelijkheden in het werk, wat licht afneemt met de anciënniteit van de ondernemer. 6 op de 10 starters ervaart een technisch competentiedeficit (bij 49,5% gaat dit om een beperkt en bij 10,7% om een ernstig deficit). Daarentegen verschilt het management-competentiedeficit niet significant onder de anciënniteitscategorieën.

2.2.4. Bedrijfsgrootte

Rekening houdend met de bedrijfsomvang, zien we op twee aspecten een significant verschil in de competentieportfolio van zelfstandigen zonder personeel, zelfstandigen met een kleine onderneming (1-9 werknemers), en ondernemers die een middelgrote of grote onderneming hebben (>10 werknemers). Enerzijds blijkt het basisopleidingsniveau van de ondernemers die een kleine onderneming hebben gemiddeld iets lager (49,5% heeft een diploma hoger onderwijs) dan dat van de ondernemers zonder personeel (55,9%) en dat van de ondernemers met een middelgrote of grote onderneming (57,5%). Anderzijds zien we dat hoe groter het bedrijf, hoe meer leermogelijkheden de ondernemers hebben in het werk (97,9% bij de grootste ondernemingen). Er zijn geen significante verschillen op het vlak van bijscholing of op het vlak van een technisch of managementcompetentiedeficit.

---

⁸ Volgens de Statistische gegevens RSVZ op 31 december 2013 zijn er in de sector van de vrije beroepen 42,4% vrouwelijke ondernemers, terwijl in de totale ondernemerspopulatie slechts één op drie (32,3%) vrouw is. De sector van de vrije beroepen vormt meer dan een kwart (28,6%) van de totale ondernemerspopulatie.

2.2.5. Sector

De competentieportfolio van de ondernemers uit de onderscheiden sectoren in de werkbaarheidsmonitor, is onderling significant verschillend.

De **vrije beroepen** springen het meest in het oog. De sector scoort afgetekend het hoogst wat betreft het opleidingsniveau (74,3% heeft een diploma van het hoger onderwijs lange type), en de mate van bijscholing in het voorbije jaar (79,6%). De sector scoort het op één na hoogst inzake leermogelijkheden in en op het werk (97,8%), en inzake technische competentie (47,4% voelt zich in alle omstandigheden voldoende opgeleid en slechts bij 4,7% is sprake van een ernstig deficit). De vrije beroepen scoren daarentegen opvallend zwakker dan de andere sectoren in hun managementcompetenties (38,1% geeft een ernstig deficit aan en 43,6% een beperkt deficit. Minder dan 1 op de 5 -slechts 18,2%- voelt zich in elke situatie voldoende opgeleid).

De sector van de **intellectuele diensten** heeft een vrij kwalitatieve competentieportfolio in vergelijking met de andere sectoren. Een zeer ruime groep van deze ondernemers is hooggeschoold, hetzij van het lange type (54,2%) hetzij van het korte type (32,9%). 44,3% schoolt zich bij. De leermogelijkheden in en op het werk zijn haast maximaal (98,1%). Zowel qua technische competenties als qua management scoort deze sector beter dan de andere: we vinden er het grootste aandeel zonder uitgesproken competentiedeficit (57,3% technisch en 32,1% management) en we vinden er ook het kleinste aandeel met een ernstig competentiedeficit (4% technisch en 16,2% management).

De competentieportfolio van de **horeca**ondernemers vertoont ook enkele opvallende uitschieters in vergelijking met de andere sectoren. 8 op de 10 (79,7%) heeft maximaal een diploma secundair onderwijs. De ondernemers uit deze sector scholen zich minder bij (15,3% volgde een bijscholing het afgelopen jaar). Zij hebben minder leermogelijkheden in en op het werk (85,3% - wat 10 procentpunt lager ligt dan het gemiddelde). Niettemin stemmen de cijfers op het vlak van het ervaren technisch – en managementcompetentiedeficit vrij goed overeen met dat van de gemiddelde Vlaamse ondernemer (in de horeca voelt 43% zich in alle situaties voldoende technisch opgeleid en 27% voelt zich in alle omstandigheden voldoende opgeleid op het vlak van bedrijfsbeheer; bij de gemiddelde ondernemer is dit respectievelijk 45,3% en 22,2%).

In de **land- en tuinbouw** heeft ruim drie kwart van de ondernemers (76,3%) maximaal een diploma secundair onderwijs. Een op de drie (34%) schoolde zich bij het afgelopen jaar. 94,2% heeft voldoende leermogelijkheden in en op het werk. Slechts 28,2% ervaart nooit een technisch competentiedeficit, en de groep die in geen enkele situatie een managementcompetentiedeficit ervaart bedraagt zelfs amper 13,9%, wat het laagste cijfer is van alle sectoren.

In de **bouw**sector heeft een kwart van de ondernemers (24,8%) een diploma hoger onderwijs van het korte of lange type. Een op de drie (33,1%) schoolde zich bij het voorbije jaar. De meeste ondernemers ervaren voldoende leermogelijkheden in en op het werk (97%). Op technisch vlak liggen de cijfers in dezelfde lijn als het Vlaams gemiddelde (44,1% ervaart geen competentiedeficit, 45,9% signaleert een beperkt en 10% een ernstig deficit). Op het gebied van bedrijfsbeheer scoort de sector minder goed dan het gemiddelde (18,1% heeft geen competentiedeficit, 51% een beperkt en 30,9% een ernstig deficit).

In de **handel** heeft 37,3% van de ondernemers een diploma hoger onderwijs van het korte of lange type. Een op de vijf (21,2%) volgde het voorbije jaar een bijscholing. Bij 93,5% zijn er voldoende leermogelijkheden in en op het werk. De cijfers op het vlak van het ervaren technisch – en managementcompetentiedeficit liggen in de lijn van die bij de gemiddelde Vlaamse ondernemer (in de handel voelt 42,6% zich in alle situaties voldoende technisch opgeleid en 25% voelt zich in alle omstandigheden voldoende opgeleid op het vlak van bedrijfsbeheer).

In de sector **transport en productie** heeft 36,2% van de ondernemers een diploma hoger onderwijs van het korte of lange type. Ongeveer een kwart (26,2%) schoolde zich bij het voorbije jaar. 92,1% geeft aan voldoende leermogelijkheden te hebben in en op het werk. De cijfers op het vlak van het ervaren technisch – en managementcompetentiedeficit liggen in de lijn van die bij de gemiddelde Vlaamse ondernemer (in deze sector voelt 45,5% zich in alle situaties voldoende technisch opgeleid en 25,3 % voelt zich in alle omstandigheden voldoende opgeleid op het vlak van bedrijfsbeheer).

2.3. Besluit

Er zijn duidelijk onderlinge verschillen in de **competentieaspecten** van de Vlaamse zelfstandige ondernemers naargelang de beschouwde deelpopulatie.

- ▀ In het **basisopleidingsniveau** zien we een duidelijk verschil wanneer we rekening houden met gender, leeftijd, en sector: Vrouwelijke ondernemers hebben vaker een hoger diploma dan mannelijke; hoe jonger de ondernemer hoe hoger hij of zij is opgeleid; en in de sector van de vrije beroepen is quasi elke ondernemer hoger opgeleid, terwijl in de horecasector dit voor een vijfde van de ondernemers het geval is.
- ▀ In de mate van **bijscholing** zien we een duidelijk verschil wanneer we rekening houden met gender, anciënniteit, en sector: vrouwelijke ondernemers scholen zich meer bij dan mannelijke; starters volgen meer bijscholing dan ondernemers die reeds langer dan 5 jaar actief zijn; en in de sector van de vrije beroepen is bijscholing het meest gebruikelijk, terwijl dat in de horecasector het minst gebruikelijk is.
- ▀ **Leermogelijkheden** in en op het werk zijn in het algemeen weinig problematisch bij de zelfstandige ondernemers en hun deelpopulaties. Alleen qua sector valt een verschil op: de horecaondernemer behaalt een lagere score dan de andere ondernemers.
- ▀ In de **technische competenties** zien we een duidelijk verschil wanneer we rekening houden met gender, leeftijd, anciënniteit en sector: vrouwen voelen zich technisch minder goed opgeleid dan mannen; het technisch competentiedeficit is groter bij de jonge ondernemers en bij de starters; in de sectoren is het ervaren technisch competentiedeficit het kleinst bij de intellectuele diensten en het grootst in de landbouw.
- ▀ In de **managementcompetenties** zien we een duidelijk verschil wanneer we rekening houden met gender, leeftijd, en sector: vrouwen voelen zich qua management minder goed opgeleid dan mannen; het managementcompetentiedeficit is het grootst bij de jonge ondernemers; in de sectoren is het managementcompetentiedeficit vooral zeer groot bij de vrije beroepen, de bouw en de landbouw.

Beschouwen we de **deelpopulaties** overeenkomstig gender, leeftijd, anciënniteit, bedrijfs-grootte en sector, dan zien we dat binnen elk van deze deelgroepen een significant verschil bestaat in de competentieportfolio van de ondernemers.

- ▀ **Vrouwen** hebben een hoger opleidingsniveau en scholen zich meer bij dan mannen. Mannen hebben meer leermogelijkheden, en voelen zich beter opgeleid op technisch vlak en qua management.

- ▀ **Jonge ondernemers** hebben een hoger opleidingsniveau, scholen zich meer bij en hebben meer leermogelijkheden, maar ervaren een groter technisch en managementcompetentiedeficit in vergelijking met de oudere leeftijdsgroepen.
- ▀ **Starters** hebben in vergelijking met de al langer actieve ondernemers een hoger opleidingsniveau, scholen zich meer bij, hebben meer leermogelijkheden, maar ervaren een groter technisch competentiedeficit.
- ▀ Zowel de ondernemers zonder **personeel** als de ondernemers met een middelgroot of groot bedrijf, hebben een hoger opleidingsniveau dan de ondernemers met een kleine onderneming (1-9 werknemers). Hoe groter het bedrijf, hoe meer leermogelijkheden voor de ondernemer.
- ▀ **Vrije beroepen** hebben het hoogste opleidingsniveau, scholen zich meest bij, hebben zeer hoge leermogelijkheden en ervaren een relatief kleiner technisch competentiedeficit. Zij scoren zwakker dan de andere sectoren wat de managementcompetenties betreft. **Hot-reca**ondernemers hebben in vergelijking met andere sectoren een lager opleidingsniveau, scholen zich minder bij, en hebben minder leermogelijkheden. In de **land- en tuinbouw** is het technisch en managementcompetentiedeficit groot. In de **bouwsector** is een meer dan gemiddeld managementcompetentiedeficit. In de **handel** en in de sector van **transport en productie**, liggen de scores telkens in de buurt van het gemiddelde. De **intellectuele diensten** hebben van alle geanalyseerde sectoren de beste scores qua leermogelijkheden en qua technische- en managementcompetenties.

3. Oorzaken van ervaren competentiedeficit

Met onderstaande multivariate analyse gaan we na welke factoren een rol spelen bij het ervaren van een ernstig technisch en/of managementcompetentiedeficit. Deze analyse is een aanvulling op de bivariate analyse in de vorige hoofdstukken. De factoren die in rekening worden gebracht zijn gender, leeftijd, opleidingsniveau, ondernemingsgrootte, ondersteuning vanuit sociaal netwerk, sector, en anciënniteit. We vragen ons bijvoorbeeld af of vrouwen nog steeds meer dan mannen een ernstig competentiedeficit ervaren op het vlak van management en beheer, indien rekening gehouden wordt met de leeftijd, het opleidingsniveau,...? Doordat de afhankelijke variabele dichotoom is ('geen ernstig deficit' versus 'ernstig deficit') kunnen we voor de analyse gebruik maken van de techniek van de logistische regressie. De methode is dezelfde als deze die wordt gehanteerd in het informatiedossier 'Wat maakt werk werkbaar 2007-2010-2013?'. Voor een uitgebreide bespreking (en uitgebreide leeswijzer) verwijzen we de lezer naar dit dossier⁹. Het resultaat van deze logistische regressies zijn odds ratio's¹⁰, die ons toelaten het belang van de onafhankelijke variabelen (factoren) op een eenvoudig manier te interpreteren.

In onderstaande tabel geven we een overzicht van de factoren die in het model werden opgenomen. Voor elk van de zeven factoren fungeert één deelpopulatie als referentiegroep: telkens de groep met het kleinste aandeel 'ernstig deficit'. Op die manier zijn de odds ratio's voor de andere groepen > 1, wat een eenvoudige interpretatie toelaat. Voor de toetsing van de sectoren werd niet gewerkt met een referentie, maar werden de resultaten van elk van de sectoren vergeleken met het (ongewogen) gemiddelde¹¹.

---

⁹ Bourdeaud'hui, R. & Vanderhaeghe, S. (2014), [Wat maakt werk werkbaar 2007-2010-2013?](#) Onderzoek naar de determinanten van werkbaar werk op basis van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2010-2013, SERV/ Stichting Innovatie & Arbeid, Brussel

¹⁰ Een odds is een kansverhouding bv. 'ernstig competentiedeficit/geen ernstig competentiedeficit' van een bepaalde deelpopulatie bv. geslacht. Een odds ratio is een verhouding van twee odds die elk de kansverhouding 'ernstig competentiedeficit/ geen ernstig competentiedeficit' weergeven. Deze techniek laat bijvoorbeeld toe om, onder controle van alle andere variabelen, de kansverhouding van vrouwen met die van mannen (referentie) te vergelijken. Is de odds ratio significant groter dan 1, dan is er een grotere kansverhouding (meer risico) voor vrouwen dan voor mannen. Is de odds ratio significant kleiner 1, dan is er een kleinere kansverhouding (minder risico) voor vrouwen dan voor mannen. Verschilt de odds ratio niet significant van 1, dan verschilt de kansverhouding van mannen en van vrouwen niet van elkaar. Strikt genomen mag de odds ratio niet worden gelezen als een kans, maar kan wel als zodanig geïnterpreteerd worden. Daarom gebruiken we voor de leesbaarheid soms het woord kans.

¹¹ De correctie voor sterk afwijkende indicatorencores voor omvangrijke sectoren (grote sectoren wegen niet meer dan kleine sectoren) garandeert correcte vergelijkingen en laat reële verschillen tussen sectoren aan de oppervlakte komen

Tabel 3 : Overzicht onafhankelijke variabelen in het model

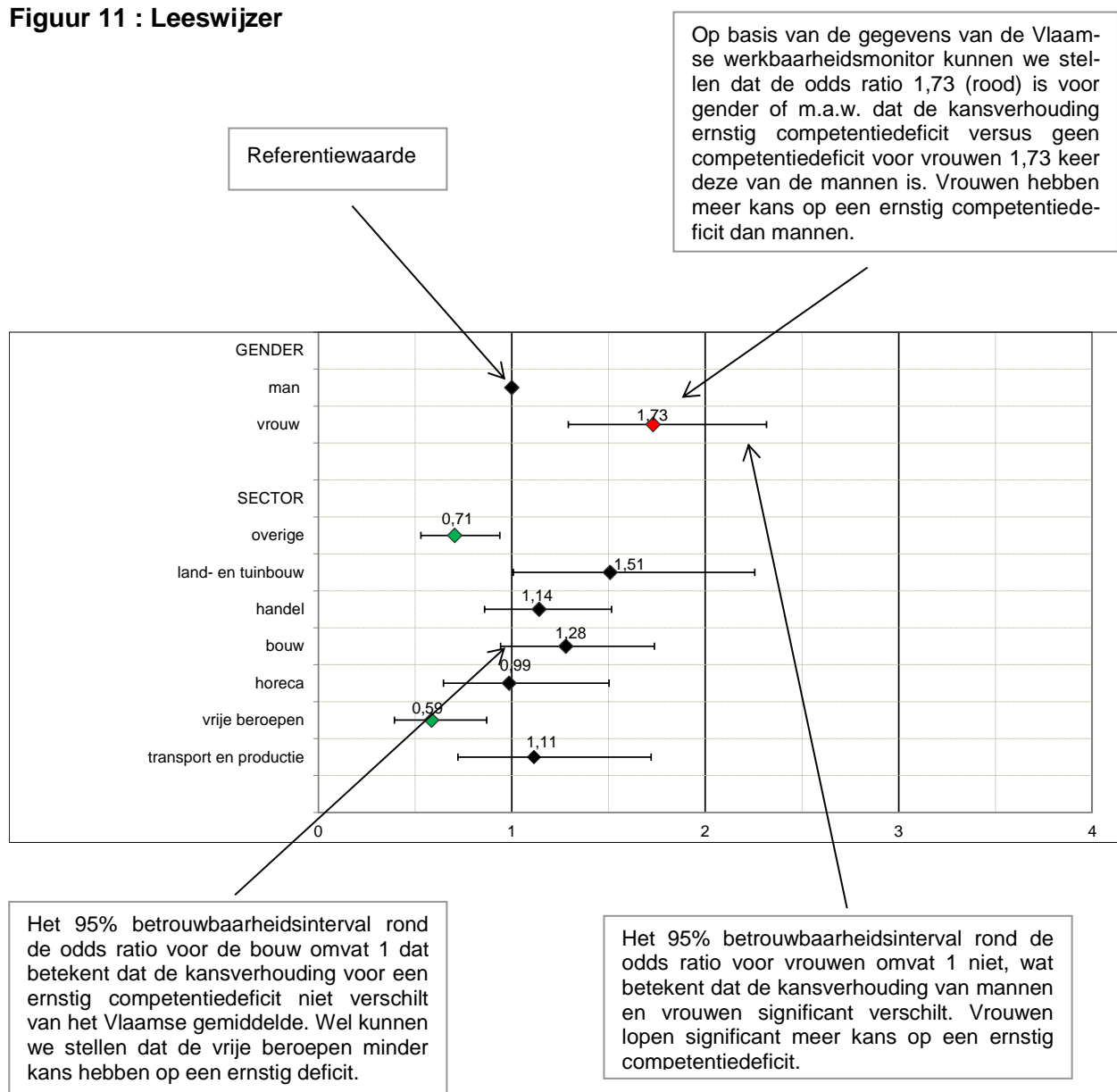
variabele	categorieën
gender	man (referentie) vrouw
leeftijd	minder dan 30 jaar 30 - 39 jaar 40 - 49 jaar 50 - 54 jaar 55 en ouder (referentie)
sector	land en tuinbouw transport, productie bouw handel horeca intellectuele diensten vrije beroepen overige
opleidingsniveau	maximaal lager secundair hoger secundair onderwijs hoger onderwijs korte type hoger onderwijs lange type (referentie)
ondernemingsomvang	geen personeel (referentie) 1 tot 9 werknemers vanaf 10 werknemers
anciënniteit	starters (max 3 jaar anciënniteit) 3 tot 5 jaar anciënniteit vanaf 5 jaar anciënniteit (referentie)
sociaal netwerk	goede ondersteuning (referentie) beperkte ondersteuning geen ondersteuning

Voor de factor '**sociaal netwerk**' is gebruik gemaakt van de informatie van de volgende vraag uit de Werkbaarheidsmonitor:

- Voelt u zich (als u dat nodig vindt) bij uw bedrijfsvoering ondersteund door een sociaal netwerk (verenigingen, externe adviseurs, familieraad)? Er zijn 4 antwoordmogelijkheden voorzien: *helemaal, in belangrijke mate, in beperkte mate, helemaal niet*. De antwoorden werden samengebracht in 3 categorieën: *goede ondersteuning (helemaal en in belangrijke mate), beperkte ondersteuning (in beperkte mate), geen ondersteuning (helemaal niet)*.

Er zijn twee multivariate analyses uitgevoerd. Eerst wordt gekeken welke factoren een rol spelen voor het ervaren van een ernstig competentiedeficit op het vlak van vakinhoudelijke of technische aspecten, daarna wordt hetzelfde gedaan voor een ernstig competentiedeficit op het vlak van management en beheer van de organisatie. De volledige resultaten van de logistische regressies zijn opgenomen in Bijlage 3. Hieronder worden de voornaamste resultaten besproken.

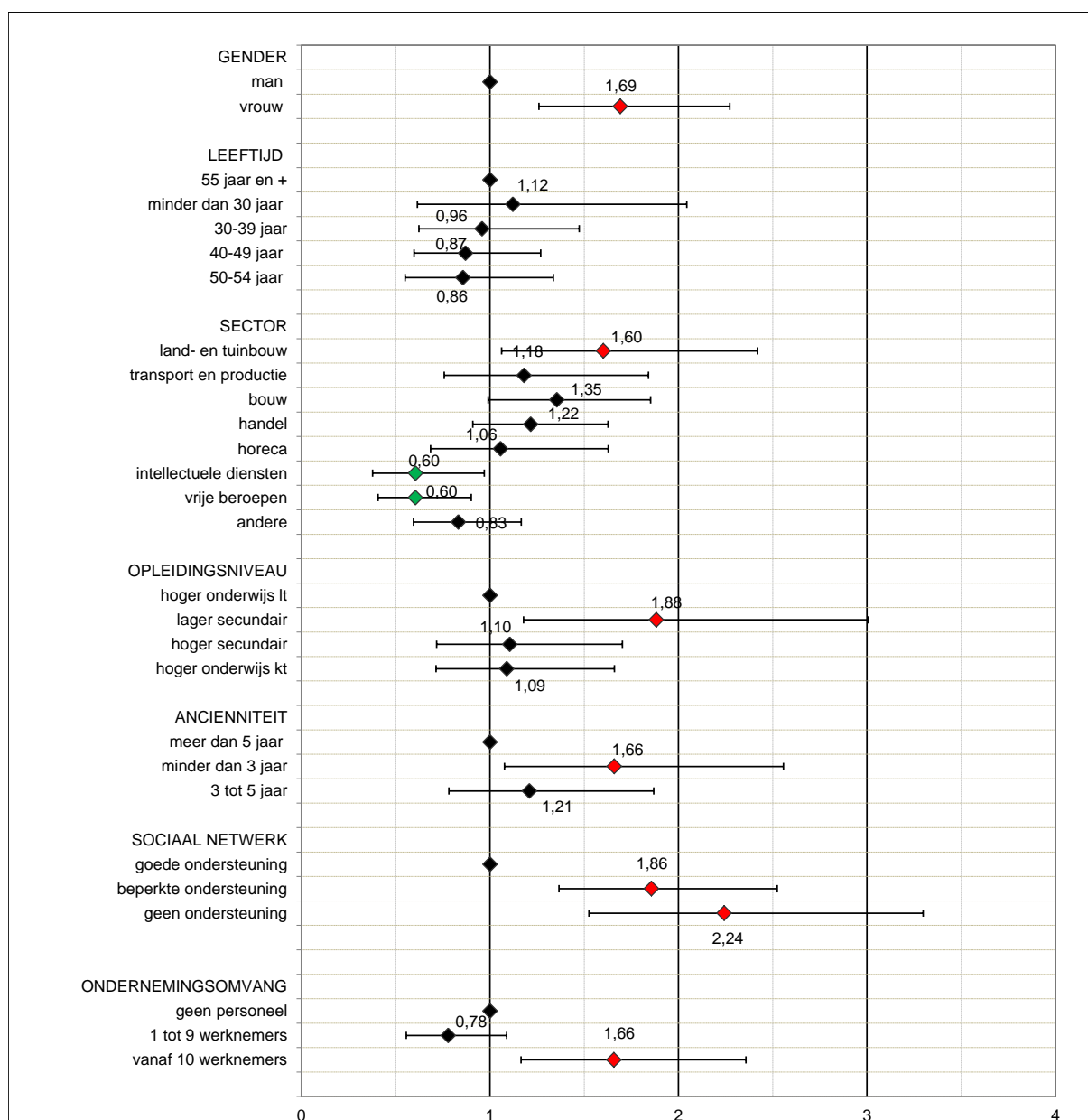
Figuur 11 : Leeswijzer

3.1. Ernstig deficit technische vaardigheden

In figuur 12 zijn de resultaten weergegeven van de logistische regressie voor het ervaren van een ernstig competentiedeficit op het vlak van vakinhoudelijk of technische aspecten van de zelfstandige activiteit. 7,8% van de zelfstandige ondernemers ervaren op dit vlak een ernstig competentiedeficit.

Figuur 12 : Risicofactoren voor ernstig deficit technische vaardigheden: odds ratio's

De hoogste odds ratio's vinden we bij die zelfstandige ondernemers die niet of slechts beperkt kunnen terugvallen op **ondersteuning vanuit een sociaal netwerk**. Zelfstandige ondernemers die niet of slechts in beperkte mate kunnen terugvallen op sociale ondersteuning hebben ongeveer twee keer zoveel kans een ernstig competentiedeficit te ervaren op het vlak van technische vaardigheden (odds ratio's resp. 2,24 en 1,86).

Vergeleken met mannen hebben vrouwen meer kans (odds ratio 1,69) om een ernstig competentiedeficit op het vlak van technische vaardigheden te ervaren.

Naar leeftijd zijn er geen significante verschillen. Jongeren ervaren m.a.w. niet meer of niet minder een ernstig competentiedeficit op het gebied van technische vaardigheden dan oudere zelfstandige ondernemers.

Wat betreft het opleidingsniveau is er enkel een verschil voor de zelfstandige ondernemers met maximaal een opleiding lager secundair. De kans dat zij een ernstig competentiedeficit ervaren is ongeveer twee keer (odds ratio 1,88) zo groot als bij de andere zelfstandige ondernemers.

Ook starters en zelfstandige ondernemers met meer dan 10 werknemers hebben meer kans om een ernstig competentiedeficit te ervaren (odds ratio's resp. 1,66 en 1,66).

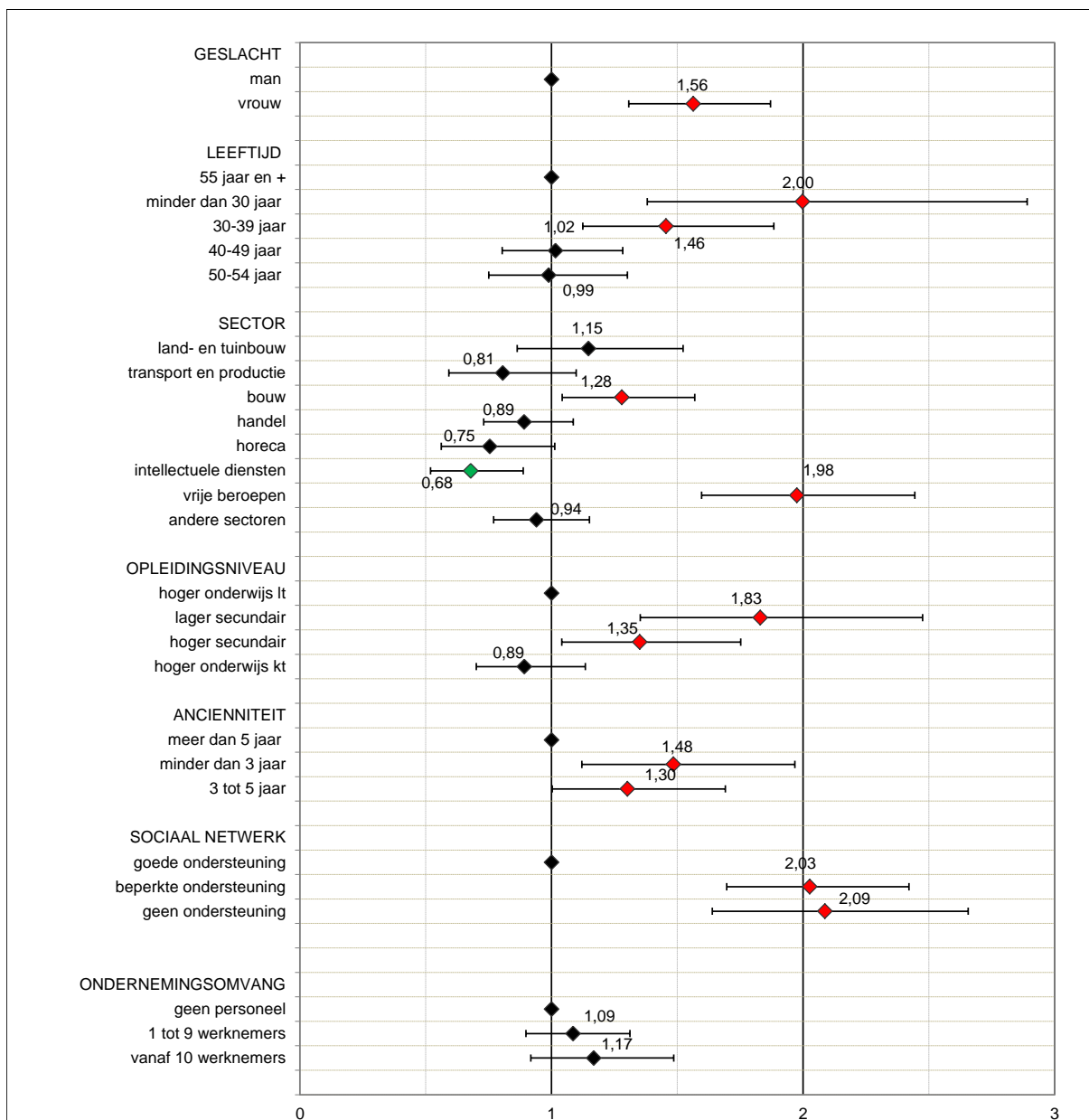
In vergelijking met het Vlaamse gemiddelde ligt de kans op een ernstig deficit op het vlak van technische vaardigheden hoger in de land- en tuinbouwsector (odds ratio 1,60).

De sectoren die in vergelijking met het Vlaamse gemiddelde beter scoort zijn de intellectuele diensten en de vrije beroepen (odds 0,60), waar minder een ernstig technisch competentiedeficit wordt ervaren.

3.2. Ernstig deficit managementcapaciteiten

In figuur 13 zijn de resultaten weergegeven van de logistische regressie voor het ervaren van een ernstig competentiedeficit op het vlak van beheer of management. 28,1% van de zelfstandige ondernemers ervaren een ernstig competentiedeficit op dat vlak.

Figuur 13 : Risicofactoren voor ernstig competentiedeficit management: odds ratio's

Zelfstandige ondernemers die niet of slechts beperkt kunnen terugvallen op **ondersteuning vanuit een sociaal netwerk** hebben een grotere kans om een ernstig deficit op het vlak van management en beheer van de organisatie te ervaren. Zij hebben ongeveer twee keer zoveel kans een ernstig managementcompetentiedeficit te ervaren (odds ratio's resp. 2,09 en 2,03)¹².

Naar ondernemingsomvang zijn er geen significante verschillen. Zelfstandige ondernemers zonder personeel ervaren m.a.w. niet meer of niet minder een ernstig competentiedeficit op het vlak van managementvaardigheden dan deze met personeel.

In vergelijking met mannen hebben vrouwen meer kans (odds ratio 1,56) om een ernstig competentiedeficit op het vlak van beheer en management van de organisatie te ervaren.

Jongeren (- 40 jaar) ervaren meer dan oudere zelfstandige ondernemers een ernstig deficit op het vlak van beheer en management van de organisatie. Voor – 30 jarigen bedraagt de odds ratio 2,00 en voor 30 tot 40 jarigen 1,46.

Zelfstandige ondernemers met maximaal een opleiding secundair hebben meer kans een ernstig competentiedeficit op het vlak van management en beheer van de organisatie te ervaren dan deze met een hogere opleiding. De odds ratio voor maximaal lager secundair bedraagt 1,83, deze voor maximaal hoger secundair 1,35.

Ook startende zelfstandige ondernemers hebben meer kans om een ernstig competentiedeficit te ervaren (odds ratio resp. 1,48).

De zelfstandige ondernemers uit de bouwsector en de vrije beroepen hebben in vergelijking met het Vlaamse gemiddelde een hogere kans om een ernstig competentiedeficit te ervaren (odds ratio's resp. 1,28 en 1,98).

De sector die in vergelijking met het Vlaamse gemiddelde minder kans heeft op een ernstig deficit op het vlak van management en beheer is de intellectuele dienstverlening (odds ratio 0,68).

3.3. Besluit

Wanneer we multivariaat analyseren welke factoren een rol spelen bij het ervaren van een ernstig technisch en/of managementcompetentiedeficit, krijgen we volgende bevindingen.

- ▀ **Vrouwen** hebben ten aanzien van mannen een hogere kans op een ernstig competentiedeficit, zowel op het gebied van technische als managementvaardigheden.
- ▀ Dit is ook zo voor de zelfstandige ondernemers die niet of slechts beperkt kunnen rekenen op ondersteuning vanuit hun **sociaal netwerk** ten aanzien van degenen met een goed uitgebouwd sociaal netwerk.

---

¹² Een aparte analyse geeft aan dat laaggeschoolden vaker een beperkt sociaal netwerk hebben. Zo bedraagt bij de laaggeschoolden het aandeel dat geen of een beperkte ondersteuning heeft 70%, terwijl dit aandeel bij de gemiddelde Vlaamse ondernemer 60% bedraagt. De uitbouw van een goed sociaal netwerk kan een belangrijk aandachtspunt zijn voor deze groep omdat zij sowieso kampen met een hogere kans op een technisch- of managementcompetentiedeficit. Bij de jonge ondernemers (jonger dan 40 jaar), voelt 45% zich goed ondersteund door een sociaal netwerk. Deze ondersteuning kan ertoe bijdragen dat er minder een managementcompetentiedeficit wordt ervaren: van de jonge ondernemers met goede ondersteuning door een sociaal netwerk ervaren 29% een ernstig managementcompetentiedeficit, terwijl een dergelijk deficit oploopt tot 42% bij de jonge ondernemers die geen of een beperkte ondersteuning hebben

- **Startende** zelfstandige ondernemers (anciënniteit van minder dan drie jaar) hebben -in vergelijking met de zelfstandige ondernemers die al langer aan de slag zijn- meer kans om een ernstig competentiedeficit op zowel het technische als het managementvlak te ervaren.
- **Laaggeschoolde** ondernemers hebben ten aanzien van de hoger opgeleide ondernemers meer kans op een ernstig competentiedeficit op beide domeinen.
- Naar leeftijd zijn er enkel significante verschillen voor het deficit op het vlak van managementvaardigheden. **Jongeren** (- 40 jaar) ervaren meer dan oudere zelfstandige ondernemers een ernstig deficit op het vlak van beheer en management van de organisatie.
- **Middengeschoolde ondernemers** (met een opleiding hoger secundair onderwijs) hebben ten aanzien van de hoger opgeleiden een hogere kans op een ernstig competentiedeficit op het vlak van management, maar niet op het vlak van technische vaardigheden.
- Naar **ondernemingsomvang** zijn er enkel significante verschillen voor een ernstig competentiedeficit op het vlak van technische vaardigheden. Zelfstandige ondernemers met meer dan 10 werknemers ervaren ten aanzien van de kleinere zelfstandige ondernemers (maximaal 10 werknemers) vaker een ernstig competentiedeficit op het vlak van technische vaardigheden, maar niet op het vlak van management.
- Zelfstandige ondernemers uit de **handel** en uit de **transport/productie** lopen niet meer of minder kans dan de gemiddelde Vlaamse ondernemer om een competentiedeficit te ervaren op het gebied van management of technische vaardigheden.
- Voor zelfstandige ondernemers uit de **horeca** is er op dit vlak geen significant verschil met het Vlaamse gemiddelde, zij hebben evenveel kans op een ernstig technisch of managementcompetentiedeficit, wanneer we controleren voor gender, leeftijd, opleidingsniveau, ondernemingsgrootte, ondersteuning vanuit sociaal netwerk, sector, en anciënniteit. Op andere aspecten van de competentieportfolio (opleidingsniveau, bijscholing, leer mogelijkheden) scoort de sector zwakker dan het gemiddelde, zoals in Deel 2 is gebleken.
- In de **bouwsector** is de kans groter om competentiedeficit te ervaren op het vlak van management. Voor technische competenties is er geen verschil.
- Voor de **vrije beroepen** is er een hogere kans op een ernstig competentiedeficit op het vlak van management, maar op het vlak van technische vaardigheden ligt deze kans lager dan het Vlaamse gemiddelde.
- Voor de **intellectuele diensten** is er zowel voor het ervaren van een technisch als het deficit inzake management een kleinere kans dan het Vlaamse gemiddelde.
- Zelfstandige ondernemers uit de **land- en tuinbouwsector** hebben meer kans op een technisch competentiedeficit, voor een managementdeficit is er geen verschil met het Vlaamse gemiddelde.

4. Competentieportfolio en duurzame ondernemersloopbaan

Nu we in kaart hebben gebracht hoe de competentieportfolio van de Vlaamse zelfstandige ondernemers er uitziet, bekijken we in dit deel op welke wijze deze competentieportfolio samenhangt met een aantal kenmerken, die we als een indicator van een duurzame ondernemersloopbaan kunnen beschouwen. Het gaat om motivatie en tevredenheid, langer willen werken, groei, financieel-economische perspectieven. In de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zijn een aantal items opgenomen die toelaten deze samenhang in kaart te brengen. Volgende vragen zijn in deze analyse relevant:

- Plezier in het werk *(Een batterij van 9 vragen rond motivatie waarop ja/nee kan geantwoord worden. De ROC-analysetechniek werd gebruikt om de respondenten in te delen in twee groepen: problematisch versus niet-problematisch. Voor deze analyse zijn we uitgegaan van de groep 'niet problematisch'.)*
- Denkt u in staat te zijn om uw huidige job voort te zetten tot uw pensioen? *(ja/nee. In dat laatste geval : zou aangepast werk (lichter werk, deeltijds werk...) u wel in staat stellen tot uw pensioen te werken? Ja/nee)*
- Hoe tevreden bent u met uw keuze voor het zelfstandig ondernemerschap? *(Er zijn vijf antwoordmogelijkheden gaande van zeer tevreden tot zeer ontevreden. Voor deze analyse zijn we uitgegaan van een samengestelde groep 'eerder tevreden' plus 'zeer tevreden'.)*
- Als u de nabije toekomst (3 à 5 jaar) voor ogen houdt, hoe schat u het niveau van uw zelfstandige activiteit in? *(Er zijn vijf antwoordmogelijkheden gaande van sterke groei of uitbreiding van de activiteit tot sterke vermindering of stopzetting van de activiteit. Voor deze analyse zijn we uitgegaan van een samengestelde groep 'beperkte groei of uitbreiding van de activiteit' plus 'sterke groei of uitbreiding van de activiteit'.)*
- Hoe tevreden bent u met uw inkomen? *(Er zijn vijf antwoordmogelijkheden gaande van zeer tevreden tot zeer ontevreden. Voor deze analyse zijn we uitgegaan van een samengestelde groep 'tevreden' plus 'zeer tevreden'.)*
- Hoe tevreden bent u met de financieel-economische toestand van uw zelfstandige activiteit? *(Er zijn vijf antwoordmogelijkheden gaande van zeer tevreden tot zeer ontevreden. Voor deze analyse zijn we uitgegaan van een samengestelde groep 'eerder tevreden' plus 'zeer tevreden'.)*

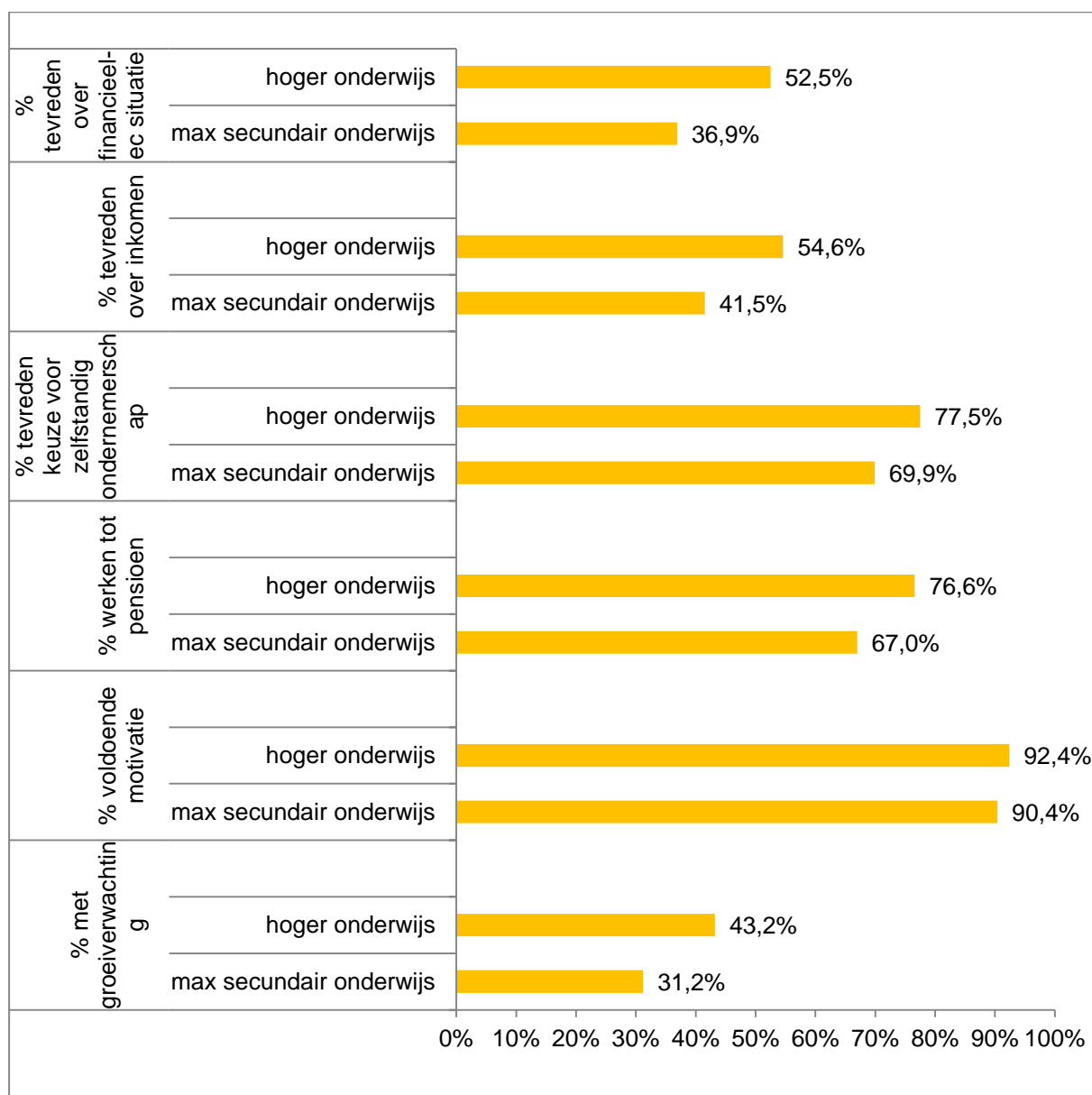
De resultaten van de combinatie van de antwoorden op deze vragen met de vijf aspecten van de competentieportfolio (opleidingsniveau, bijscholing, leermogelijkheden, technische en managementcompetenties), zijn weergegeven in de hiernavolgende figuren. Alle cijfers zijn gebaseerd op de bevindingen van de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor 2013.

4.1. Opleidingsniveau

Met betrekking tot het opleidingsniveau van de Vlaamse zelfstandige ondernemer maken we een onderscheid tussen twee groepen: de ondernemers die maximaal een diploma secundair onderwijs hebben behaald (de laag- en middengeschoolde ondernemers), en de ondernemers die een diploma hoger onderwijs van het korte of lange type behaalden (de hooggeschoolde ondernemers).

Figuur 14 : Opleidingsniveau en duurzame ondernemersloopbaan

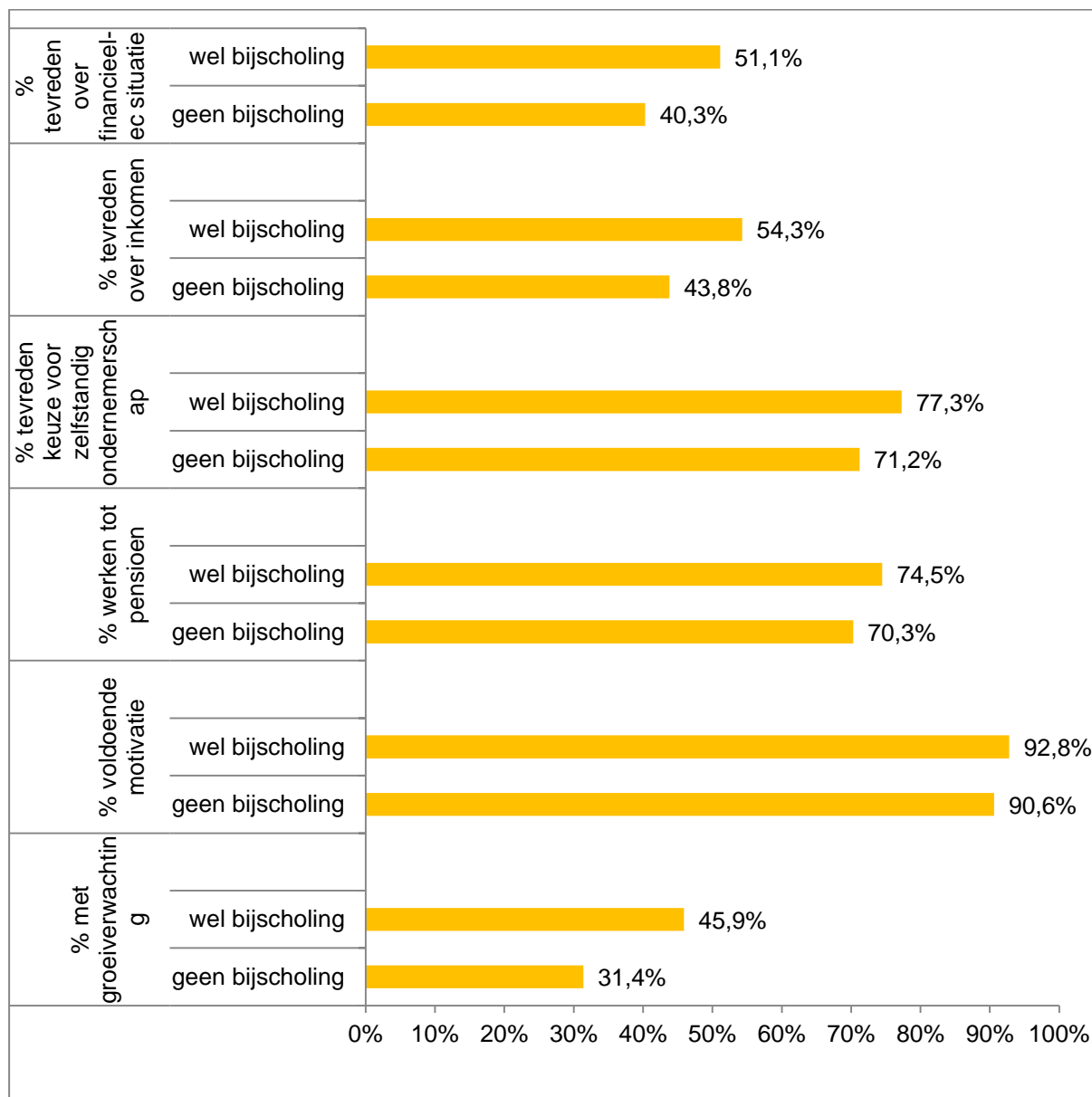

Uit figuur 14 blijkt dat de laag- en middengeschoolde ondernemers telkens lager scoren in de duurzaamheid van hun ondernemersloopbaan dan de hooggeschoolde ondernemers. Dit komt vooral tot uiting in de groeiverwachting (31,2% tegenover 43,2%), de tevredenheid met de financieel-economische toestand (36,9% tegenover 52,5%) en de tevredenheid met het inkomen (41,5% tegenover 54,6%). Ook de tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap is lager (69,9% tegenover 77,5%) evenals het aandeel dat zich in staat acht onveranderd te werken tot aan het pensioen (67% tegenover 76,6%). 90,4% van de laag- en middengeschoolde ondernemers heeft in voldoende mate motiverend werk, tegenover 92,4% van de hooggeschoolde ondernemers.

4.2. Bijscholing

Voor de bijscholing maken we een onderscheid tussen twee groepen: de ondernemers die wel, respectievelijk geen bijscholing volgden de afgelopen 12 maanden.

Figuur 15 : Bijscholing en duurzame ondernemersloopbaan

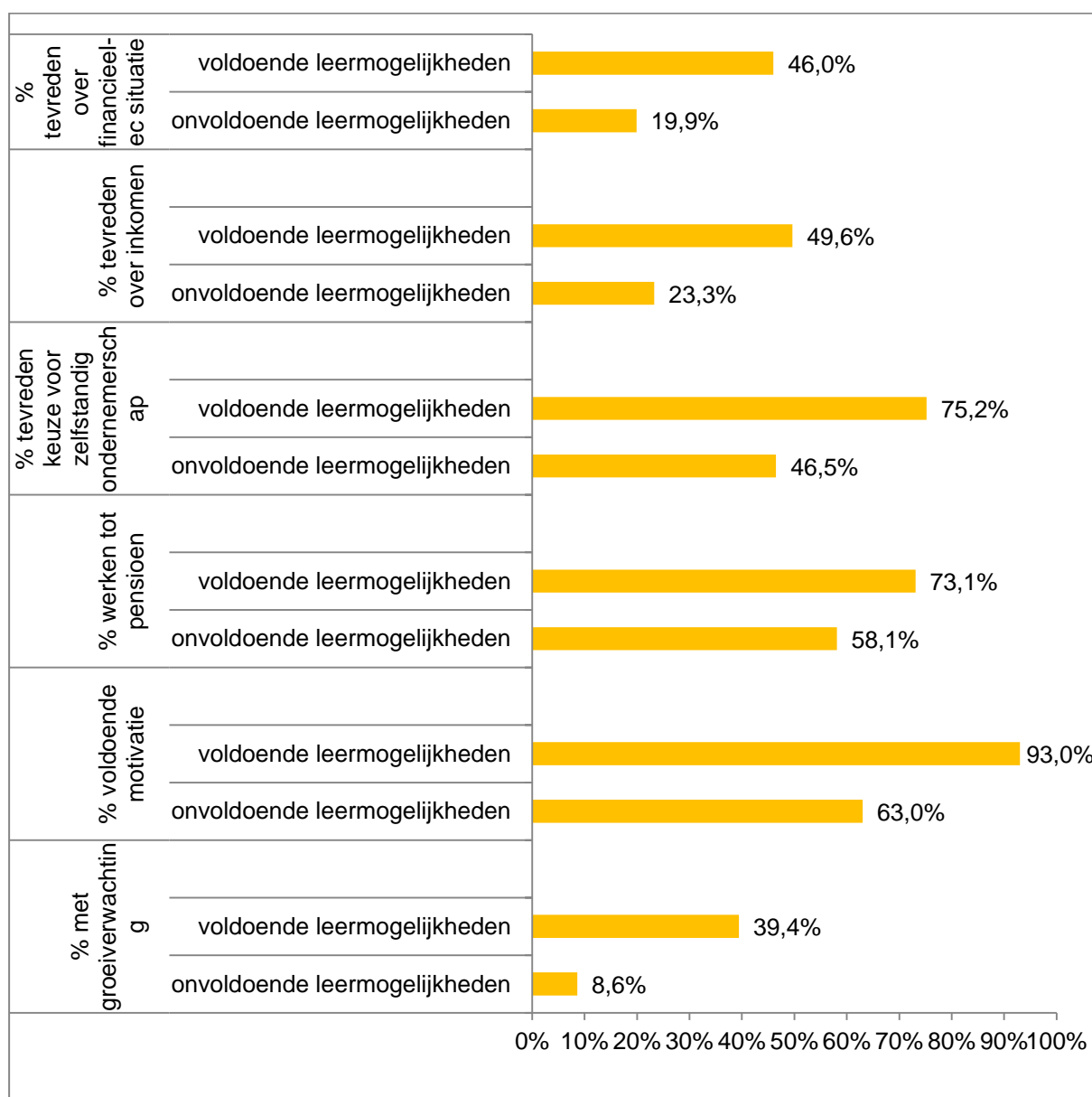
Uit figuur 15 blijkt dat de zelfstandige ondernemers die geen bijscholing volgden het voorbije jaar, telkens lager scoren in de duurzaamheid van hun ondernemersloopbaan dan de ondernemers die zich wel bijschoolden. Dit komt vooral tot uiting in de groeiverwachting (31,4% tegenover 45,9%), de tevredenheid met de financieel-economische toestand van de zelfstandige activiteit (40,3% tegenover 51,1%) en de tevredenheid met het inkomen (43,8% tegenover 54,3%). Ook de tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap is lager (71,2% tegenover 77,3%) evenals het aandeel dat zich in staat acht onver-

derd te werken tot aan het pensioen (70,3% tegenover 74,5%). 90,6% van de ondernemers die geen bijscholing volgen heeft in voldoende mate motiverend werk, tegenover 92,8% van de ondernemers die wel bijscholing volgen.

4.3. Leermogelijkheden

Voor de leermogelijkheden in en op het werk van de Vlaamse zelfstandige ondernemer maken we een onderscheid tussen twee groepen: de ondernemers die voldoende respectievelijk onvoldoende leermogelijkheden in en op het werk hebben.

Figuur 16 : Leermogelijkheden en duurzame ondernemersloopbaan

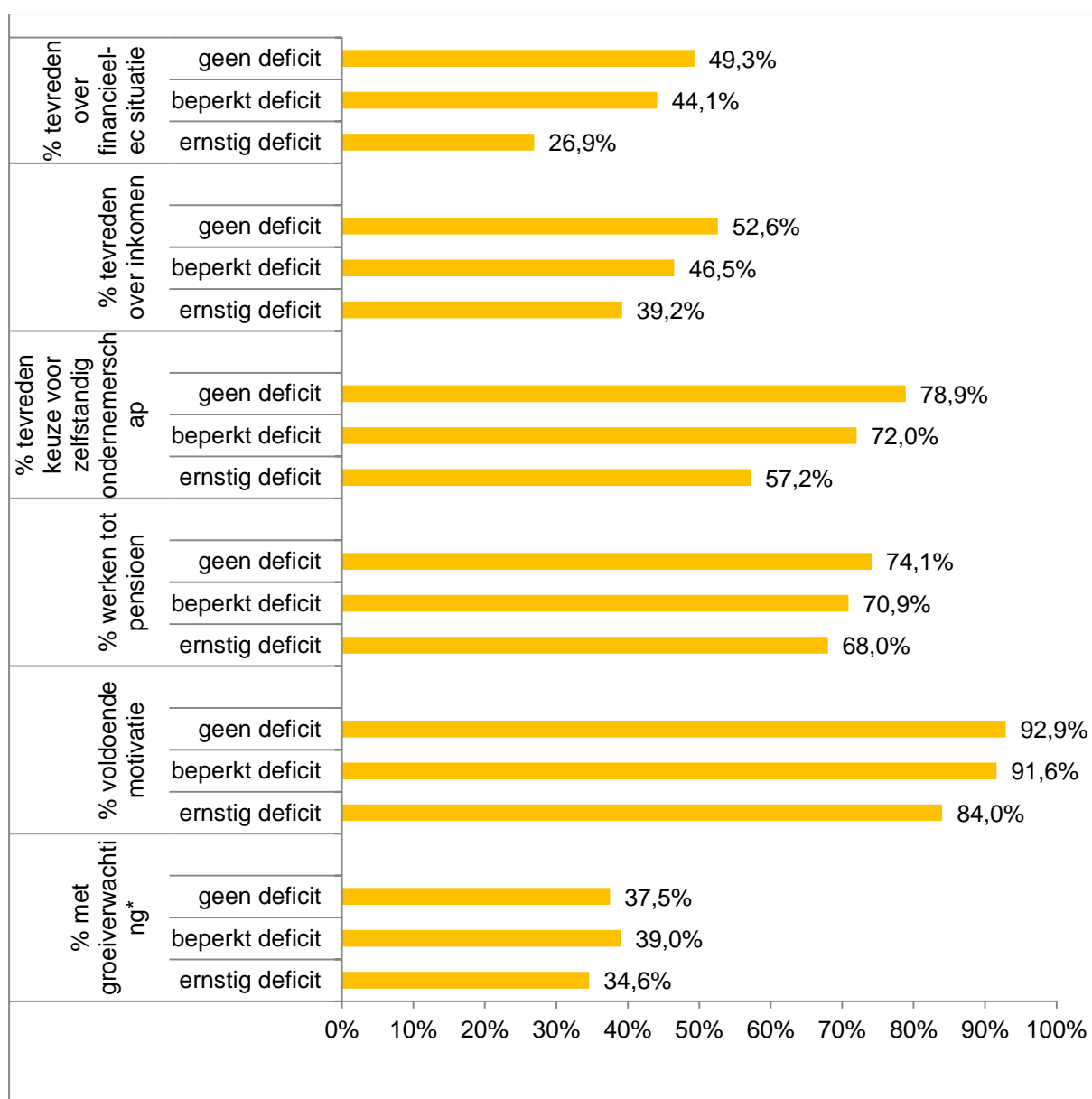
Uit figuur 16 blijkt dat de zelfstandige ondernemers die onvoldoende leermogelijkheden ervaren in het werk, telkens veel lager scoren in de duurzaamheid van hun ondernemersloopbaan: Slechts 63% heeft in voldoende mate motiverend werk (tegenover 93%), 58,1% acht

zich in staat onveranderd te werken tot het pensioen (tegenover 73,1%), net iets minder dan de helft (46,5%) is tevreden met zijn of haar keuze voor het zelfstandig ondernemerschap (tegenover 75,2%). Slechts 8,6% van de groep met onvoldoende leermogelijkheden heeft een groeiverwachting (tegenover 39,4% van de groep met voldoende leermogelijkheden), 19,9% is tevreden met de financieel-economische toestand van zijn zelfstandige activiteit (tegenover 46%) en 23,3% is tevreden met zijn inkomen (tegenover 49,6%).

4.4. Technisch competentiedeficit

Met betrekking tot de mate waarin een deficit in technische competenties bestaat bij de Vlaamse zelfstandige ondernemer maken we een onderscheid tussen drie groepen: de ondernemers die respectievelijk geen, een beperkt of een ernstig deficit signaleren.

Figuur 17 : Deficit technische competenties en duurzame ondernemersloopbaan

*Verschillen niet significant

Uit figuur 17 blijkt dat de zelfstandige ondernemers die een ernstig technisch competentiedeficit ervaren, lager scoren in de duurzaamheid van hun ondernemersloopbaan, in vergelijking met de ondernemers die hierin geen deficit ervaren. De ondernemers met een beperkt technisch competentiedeficit zitten daar ergens tussenin.

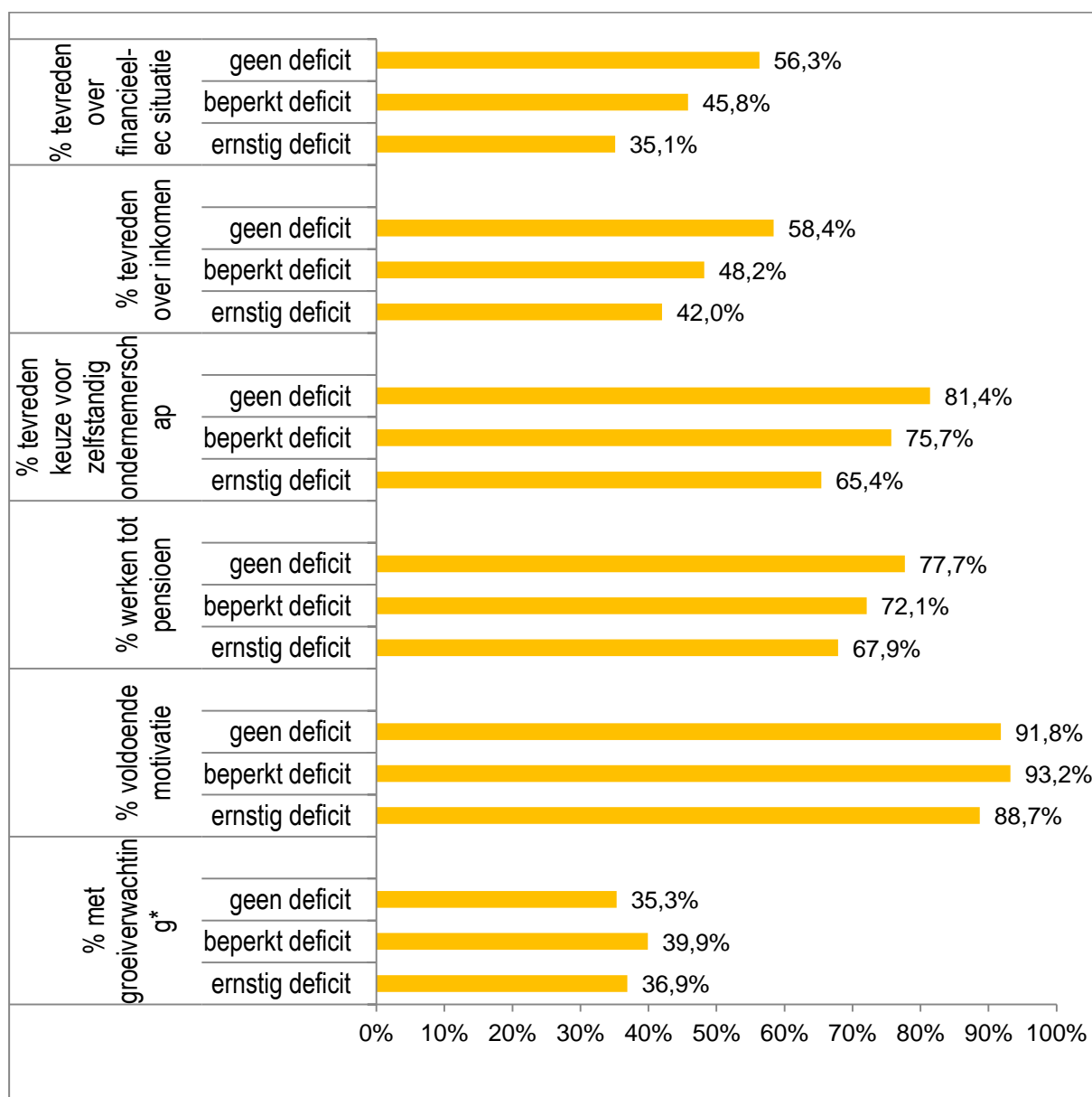
De ondernemers zonder technisch competentiedeficit zijn het vaakst gemotiveerd (92,9%), achten zich het vaakst in staat om onveranderd te werken tot hun pensioen (74,1%) en zijn het vaakst tevreden over hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap (78,9%).

Van de ondernemers met een ernstig technisch competentiedeficit, scoort slechts ongeveer één op de drie positief op de economische parameters: 39,2% is tevreden over zijn inkomen, en 26,9% is tevreden met de financieel-economische toestand van zijn zelfstandige activiteit. Bij de ondernemers die geen technisch competentiedeficit ervaren, is dat aandeel telkens hoger, met percentages van respectievelijk 52,6% en 49,3%.

4.5. Managementcompetentiedeficit

Met betrekking tot de mate waarin een deficit in managementcompetenties bestaat bij de Vlaamse zelfstandige ondernemer maken we een onderscheid tussen drie groepen: de ondernemers die respectievelijk geen, een beperkt of een ernstig deficit signaleren.

Figuur 18 : Deficit managementcompetenties en duurzame ondernemersloopbaan

*Verschillen niet significant

Uit deze figuur blijkt dat de zelfstandige ondernemers die een ernstig managementcompetentiedeficit ervaren, lager scoren in de duurzaamheid van hun ondernemersloopbaan, in vergelijking met de ondernemers die hierin geen deficit ervaren. De ondernemers met een beperkt technisch competentiedeficit zitten daar doorgaans ergens tussenin.

Dit geldt vooral voor de tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap (van de ondernemers met een ernstig competentiedeficit is slechts 65,4% tevreden met deze keuze), de tevredenheid over het inkomen (slechts 42%) en de tevredenheid met de financieel-economische toestand van zijn zelfstandige activiteit (slechts 35,1%).

4.6. Besluit

Er blijkt een duidelijke samenhang te zijn tussen de competentieportfolio van de zelfstandige ondernemer, en de duurzaamheid van zijn of haar ondernemersloopbaan. De ondernemer die zwak scoort op één of meerdere aspecten van de competentieportfolio, heeft ook een zwak resultaat in de items m.b.t. de duurzaamheid van zijn of haar ondernemersloopbaan.

- Voor het opleidingsniveau, de bijscholing, de leermogelijkheden, en de technische en managementcompetenties, geldt dat de ondernemer die er zwak op scoort, ook zwak staat inzake motivatie, zich minder in staat acht zijn of haar huidig werk te doen tot aan het pensioen, minder tevreden is over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap, minder tevreden is met zijn of haar inkomen en met zijn of haar financieel-economische situatie.
- Voor het kenmerk groeiverwachting zien we dat een zwakke competentieportfolio op vlak van opleidingsniveau, bijscholing en leermogelijkheden, significant samenhangt met een kleinere groeiverwachting. Voor een zwakke competentieportfolio op technisch of managementvlak, is de samenhang met de groeiverwachting niet significant.

5. Synthese en aandachtspunten

5.1. Competentieportfolio

De **competentieportfolio** van de Vlaamse zelfstandige ondernemer anno 2013 vertoont enkele specifieke kenmerken:

- Bijna de helft (45,5%) is laag- of middengeschoold met een **opleidingsniveau** van maximum secundair onderwijs. Net zoals bij de rest van de beroepsbevolking is het aandeel hooggeschoolden de voorbije jaren wel toegenomen, zodat thans 31,7% een universitair diploma en 22,7% een hogeschooldiploma heeft.
- Het aandeel van de ondernemers die zich het voorbije jaar **bijschoolden** (permanente vorming) is toegenomen van 39,5% in 2007 tot 44,9% in 2013. Maar voor meer dan de helft van de ondernemers (55,1%) is het volgen van bijscholing nog steeds niet gebruikelijk.
- De **leermogelijkheden** van de zelfstandige ondernemers in en op het werk zijn bijzonder groot. Meer dan 95% heeft voldoende leeransen.
- Bijna de helft van de ondernemers (45,3%) voelt zich in alle omstandigheden voldoende opgeleid voor de vakinhoudelijke of **technische aspecten** van zijn zelfstandige activiteit. Nog eens een even grote groep (46,8%) ervaart op dit vlak een beperkt deficit. Voor 7,8% van de ondernemers is er een ernstig technisch competentiedeficit.
- Minder dan één op de vier ondernemers (22,2%) voelt zich in alle omstandigheden voldoende opgeleid voor het beheer en **management** van zijn bedrijf. De helft (49,7%) ervaart een beperkt deficit op dit vlak. Voor meer dan een kwart van de ondernemers (28,1%) is er sprake van een ernstig managementcompetentiedeficit.

We zien daarnaast dat het **basisopleidingsniveau** van de zelfstandige ondernemer samenhangt met een significant verschil in de overige aspecten van de competentieportfolio.

- Hoe hoger de basisopleiding van de ondernemer, hoe meer hij of zij zich bijschoolt, hoe meer leermogelijkheden hij of zij in en op het werk heeft, en hoe minder groot het technisch competentiedeficit.
- Het beeld is minder rechtlijnig voor het managementcompetentiedeficit, waar niet alleen de laaggeschoolden maar ook de hooggeschoolden (meer bepaald die met een diploma hoger onderwijs lange type) in verhouding zwaar mee kampen. Verhoudingsgewijs is het managementcompetentiedeficit het laagst bij de hooggeschoolden met een diploma hoger onderwijs van het korte type.

5.2. Deelpopulaties

De competentieportfolio verschilt significant tussen de verschillende **deelpopulaties**. Hiermee moet men rekening houden wanneer er ingezet wordt op competentieversterking.

Zo blijkt er geen rechtlijnige samenhang te zijn tussen enerzijds, een hoog basisopleidingsniveau en het volgen van bijscholing, en anderzijds, het hebben van leermogelijkheden in of op het werk en het ontbreken van een technisch- en/of managementcompetentiedeficit. Dit komt het meest tot uiting bij:

- de **vrouwelijke ondernemers**: zij hebben in vergelijking met de mannen, enerzijds een hoger basisopleidingsniveau en zij volgen meer bijscholing. Anderzijds ervaren zij iets minder leermogelijkheden, en rapporteren zij een groter technisch- en managementcompetentiedeficit.
- de **jonge ondernemers** en de **starters**: zij hebben in vergelijking met respectievelijk de oudere leeftijdscategorieën en met de ondernemers met meer anciënniteit, enerzijds een hoger basisopleidingsniveau, ze volgen meer bijscholing en ze hebben meer leermogelijkheden in het werk. Anderzijds ervaren ze een veel groter technisch- en managementcompetentiedeficit.
- de sector van de **vrije beroepen**: zij hebben in vergelijking met de andere geanalyseerde sectoren het hoogste basisopleidingsniveau, ze scholen zich het meeste bij, hebben heel veel leermogelijkheden in en op het werk, en rapporteren een zeer grote technische competentie. Bij de sector stellen we niettemin een afgetekend groter managementcompetentiedeficit vast dan bij de meeste andere sectoren.
- de **horeca** geeft nog een ander beeld: bij hen vinden we in vergelijking met de andere sectoren een zwakker competentieportfolio wat betreft opleiding, bijscholing en leermogelijkheden, maar dit vertaalt zich niet in een meer dan gemiddeld gerapporteerd technisch en managementcompetentiedeficit.

De **competentiedeficits** op technisch vlak en inzake management zijn ernstiger bij sommige deelpopulaties.

- Amper een vijfde van de zelfstandige ondernemers ervaart **geen enkel competentiedeficit**, noch technisch, noch qua management. Verhoudingsgewijs bevinden zich meer ondernemers uit de sector van de intellectuele diensten en meer oudere ondernemers in deze categorie, en minder jonge ondernemers of ondernemers uit de land- en tuinbouwsector. De kleine groep zelfstandige ondernemers die **voor zowel de technische als de managementaspecten terzelfdertijd een ernstig competentiedeficit** vertoont omvat verhoudingsgewijs iets meer ondernemers uit de sector van de horeca en iets minder ondernemers uit de sector van de vrije beroepen of de intellectuele diensten.
- Een **ernstig technisch competentiedeficit** komt verhoudingsgewijs het meeste voor in de land- en tuinbouwsector en bij de jonge starters, en schommelt in deze deelpopulaties rond de 10%.
- Het managementcompetentiedeficit (bedrijfsbeheer in de ruime zin van het woord) is een veel wijder verspreid probleem bij de Vlaamse zelfstandige ondernemer. Het aandeel van de ondernemers met een **ernstig managementcompetentiedeficit** varieert in de verschillende deelpopulaties tussen een kwart tot de helft. Kwetsbaarst zijn de vrouwen, de jongste ondernemers, de vrije beroepen, de bouw en de land- en tuinbouw.
- De kans op een ernstig competentiedeficit, zowel op technisch vlak, als op vlak van management, is telkens ongeveer twee keer zo groot wanneer de zelfstandige ondernemer zich niet ondersteund weet door een **sociaal netwerk** (verenigingen, adviseurs, familie-raad).
- Rekening houdend met de **bedrijfsgrootte**, zien we dat in een bedrijf van meer dan 10 werknemers, de zelfstandige ondernemer vaker een ernstig competentiedeficit ervaart op het vlak van technische kennis, maar niet op het vlak van management.
- De kans om af te wijken van het Vlaams gemiddelde is in enkele sectoren heel uitgesproken. In de **bouwsector** is de kans groter om een competentiedeficit te ervaren op het vlak van management. Voor technische competenties is er geen verschil met de andere sectoren. Voor de **vrije beroepen** is er een hogere kans op een ernstig competentiedeficit op

het vlak van management, maar op het vlak van technische vaardigheden ligt deze kans lager dan het Vlaamse gemiddelde. Zelfstandige ondernemers uit de **land- en tuinbouwsector** hebben meer kans op een technisch competentiedeficit, voor een managementdeficit is er geen verschil met het Vlaamse gemiddelde. Voor zelfstandige ondernemers uit **de horeca, de handel, en de transport/productie** is er zowel inzake technisch als qua managementcompetentiedeficit, geen significant verschil met het Vlaamse gemiddelde. De ondernemers uit de sector van de intellectuele diensten scoren beter dan het gemiddelde.

5.3. Duurzame ondernemersloopbaan

De competentieportfolio hangt samen met de **duurzaamheid van de ondernemersloopbanen** in Vlaanderen. Ondernemers met een kwalitatief sterke competentieportfolio vinden hun zelfstandige activiteit meer motiverend, achten zich vaker in staat hun huidig werk te doen tot aan het pensioen, zijn meer tevreden over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap, verwachten vaker groei van hun economische activiteit, zijn meer tevreden met hun inkomen en met hun financieel-economische situatie.

- Een **beleid** dat inzet op een kwalitatieve competentieportfolio van zelfstandige ondernemers, draagt dus ook bij tot een klimaat van langer werken, groei, economische tevredenheid, motivatie, m.a.w. tot duurzame ondernemersloopbanen. De focus van maatregelen ter versterking van de competentieportfolio van de Vlaamse zelfstandige ondernemer, kan worden bepaald op basis van de vijf geanalyseerde aspecten, telkens rekening houdend met de zwakste deelpopulaties in dat domein. Zo zou bijvoorbeeld kunnen getoetst worden of er in de basisopleiding voldoende aandacht gaat naar de technische en managementcompetenties, of het aanbod aan bijscholing en vervolmaking voldoende uitgebouwd is - vooral dan wat betreft management - en of het sociaal netwerk van de ondernemer voldoende is uitgebouwd.
- De **ondernemer** dient ook zelf alert te zijn voor de samenstelling van zijn competentieportfolio, en versterking te zoeken indien hij of zij een deficit ervaart, gezien de weerslag op de economische prestaties. Hij of zij kan hierbij terzelfdertijd oog hebben voor zijn of haar sociaal netwerk en dit proberen te verbreden of maximaal aan te spreken.
- De **omgeving van de ondernemer** (verenigingen, adviseurs, familierraad) kan een aanbod creëren dat hierop inspeelt, en vervult als sociaal netwerk een belangrijke ondersteunende en stimulerende rol.

Referentielijst

Bourdeaud'hui, R., Vanderhaeghe, S. (2013) Vlaamse Werkbaarheidsmonitor werknemers 2013, SERV/Stichting Innovatie en Arbeid, Brussel

Bourdeaud'hui, R., Vanderhaeghe, S. (2013) Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2010-2013, SERV/Stichting Innovatie en Arbeid, Brussel

Bourdeaud'hui, R., Vanderhaeghe, S. (2014) Werkbaar werk in sectoren: 2013. Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid voor werknemers voor 13 sectoren, SERV/Stichting Innovatie en Arbeid, Brussel

Bourdeaud'hui, R., Vanderhaeghe, S. (2015) Werkbaar werk bij zelfstandige ondernemers in zes sectoren. Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid in 2013, SERV/Stichting Innovatie en Arbeid, Brussel

Bourdeaud'hui, R., Vanderhaeghe, S. (2015) Werkbaar werk bij werknemers in zes beroeps-groepen. Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid 2004-2013, SERV/Stichting Innovatie en Arbeid, Brussel

Bourdeaud'hui, R., Vanderhaeghe, S. (2014) Wat maakt werk werkbaar 2004-2007-2010-2013? Werknemers. Onderzoek naar determinanten van werkbaar werk op basis van de Vlaamse Werkbaarheids-monitor 2004-2007-2010-2013 voor werknemers , SERV/Stichting Innovatie en Arbeid, Brussel

Bourdeaud'hui, R., Vanderhaeghe, S. (2015) Wat maakt werk werkbaar voor zelfstandige ondernemers? Onderzoek naar determinanten van werkbaar werk op basis van de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor 2007-2010-2013, SERV/Stichting Innovatie en Arbeid, Brussel

Lijst met figuren

Figuur 1 : Het opleidingsniveau van de zelfstandige ondernemer, evolutie 2007-2013 ..	6
Figuur 2 : Bijscholing door de zelfstandige ondernemer, evolutie 2007-2013.....	7
Figuur 3 : Leermogelijkheden in en op het werk voor de zelfstandige ondernemer, evolutie 2007-2013	8
Figuur 4 : Ervaren vaktechnische competenties.....	9
Figuur 5 : Ervaren beheerscompetenties	10
Figuur 6 : Basisopleidingsniveau naar deelgroepen	14
Figuur 7 : Bijscholing naar deelgroepen	15
Figuur 8 : Leermogelijkheden naar deelgroepen	16
Figuur 9 : Vaktechnisch deficit naar deelgroepen	17
Figuur 10 : Managementcompetentiedeficit naar deelgroepen.....	18
Figuur 11 : Leeswijzer	26
Figuur 12 : Risicofactoren voor ernstig deficit technische vaardigheden: odds ratio's	27
Figuur 13 : Risicofactoren voor ernstig competentiedeficit management: odds ratio's	29
Figuur 14 : Opleidingsniveau en duurzame ondernemersloopbaan.....	33
Figuur 15 : Bijscholing en duurzame ondernemersloopbaan	34
Figuur 16 : Leermogelijkheden en duurzame ondernemersloopbaan	35
Figuur 17 : Deficit technische competenties en duurzame ondernemersloopbaan	36
Figuur 18 : Deficit managementcompetenties en duurzame ondernemersloopbaan....	38

Lijst met tabellen

Tabel 1 : Technische en managementcompetenties.....	11
Tabel 2 : Opleidingsniveau en competentieportfolio	11
Tabel 3 : Overzicht onafhankelijke variabelen in het model.....	25

Bijlage 1: Geanalyseerde items uit de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers

De voorliggende analyse van het competentieprofiel van de zelfstandige ondernemers is gebaseerd op volgende vragen uit de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor:

- 'Wat is uw hoogste diploma of getuigschrift?'
  - Geen of lager onderwijs
  - Lager secundair onderwijs (minimum 3 jaar)
  - Hoger secundair onderwijs (minimum 6 jaar)
  - Hoger onderwijs korte type (2-3 jaar) (bachelor)
  - Hoger onderwijs lange type of universiteit (master)

De eerste twee responscategorieën werden in voorliggend rapport samengevoegd tot één categorie. Voor sommige figuren werd een tweedeling gebruikt ('maximum secundair onderwijs' versus 'hoger onderwijs').

- 'Volgde u de afgelopen 12 maanden een bijscholing?'
  - Ja
  - Neen'

- 'Leermogelijkheden'
  - Leert u nieuwe dingen op uw werk?
  - Biedt uw werk u mogelijkheden voor persoonlijke groei en ontwikkeling?
  - Geeft uw werk u het gevoel er iets mee te kunnen bereiken?
  - Biedt uw werk u mogelijkheden voor zelfstandig denken en doen?'

Bij elk van deze 4 items wordt de respondent gevraagd één van volgende antwoordcategorieën aan te kruisen: altijd – vaak – soms – nooit.

De ROC-analysetechniek werd gebruikt om de respondenten op basis van de schaalwaarde in te delen in twee groepen: leermogelijkheden niet problematisch versus leermogelijkheden problematisch. Problematische leermogelijkheden verwijzen naar een (vanuit het oogpunt van de loopbaanperspectieven van de betrokkenen én het arbeidsmarktbeleid niet acceptabele) situatie waarbij inzetbaarheid op langere termijn gehypothekeerd wordt door onvoldoende mogelijkheden van competentieontwikkeling in het werk. Meer informatie over de gehanteerde methode is te vinden in de nota methodologie¹³

---

¹³ Bourdeaud'hui, R. & Vanderhaeghe, S. (2013), *Methodologische nota, beschrijving en vergelijking van de methodologie van de werkbaarheidsmonitor loontrekkende 2004-2007-2010-2013 en zelfstandige ondernemers 2007-2010-2013*. SERVI/ Stichting Innovatie & Arbeid, Brussel.

- 'Voelt u zich voldoende opgeleid voor ...?'¹⁴
- De vakinhoudelijke of technische aspecten van uw zelfstandige activiteit?
  - Het beheer en het management van uw bedrijf/firma?

Bij elk van deze twee items wordt de respondent gevraagd één van volgende antwoordcategorieën aan te kruisen: altijd – vaak – soms – nooit.

De respons werd verwerkt in drie categorieën: geen competentiedeficit ('altijd'), een beperkt competentiedeficit ('vaak'), een ernstig competentiedeficit ('soms' en 'nooit').

---

¹⁴ Deze vraag werd pas in de meting 2013 toegevoegd.

Bijlage 2: Competentieportfolie Vlaamse zelfstandige ondernemer naar deelpopulaties, 2013

	opleidingsniveau				bijscholing % ja	leermogelijk heden % niet problematisch	competentiedeficit technisch			competentiedeficit management		
	lager secundair	hoger secundair	hoger onderwijs kt	hoger onderwijs lt			geen	bepert	ernstig	geen	bepert	ernstig
Zelfstandige ondernemers Vlaanderen	14,5%	31,0%	22,7%	31,7%	44,9%	95,3%	45,3%	46,8%	7,8%	22,2%	49,7%	28,1%
man	16,5%	32,5%	20,2%	30,7%	42,8%	95,9%	46,7%	46,2%	7,1%	23,8%	51,4%	24,9%
vrouw	10,3%	27,7%	28,2%	33,9%	49,3%	93,7%	42,6%	47,7%	9,7%	19,0%	45,9%	35,4%
	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s
- 30 jaar	7,4%	28,5%	25,6%	38,5%	55,6%	98,1%	34,7%	55,8%	9,4%	8,9%	45,6%	45,6%
30 - 39 jaar	8,6%	32,6%	22,7%	36,1%	51,3%	96,7%	46,1%	45,7%	8,1%	18,9%	47,7%	33,4%
40 - 49 jaar	13,2%	33,9%	24,0%	28,9%	44,4%	94,6%	46,1%	46,4%	7,5%	22,6%	52,8%	24,6%
50 - 54 jaar	18,5%	32,2%	21,3%	28,0%	37,4%	94,2%	44,4%	48,2%	7,4%	25,0%	51,1%	23,9%
55 + jaar	23,2%	23,9%	20,4%	32,6%	40,8%	94,8%	48,7%	43,2%	8,1%	28,5%	46,6%	25,0%
	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s
geen personeelsleden	14,5%	29,6%	22,2%	33,7%	43,7%	94,6%	44,9%	47,4%	7,7%	21,7%	49,0%	29,3%
1-9 personeelsleden	17,4%	33,1%	23,3%	26,2%	45,8%	95,4%	47,0%	46,7%	6,3%	22,7%	50,4%	26,9%
10 of meer personeelsleden	10,1%	32,4%	23,6%	33,9%	47,8%	97,9%	44,2%	45,3%	10,5%	23,4%	51,6%	24,9%
	s	s	s	s	ns	s	s	s	ns	s	s	ns
minder dan 3 jaar actief	12,0%	25,1%	23,7%	39,2%	47,7%	97,6%	39,8%	49,5%	10,7%	17,5%	45,5%	37,0%
jonge starter (maximaal 40 jaar)	9,9%	25,3%	23,3%	41,5%	53,4%	98,3%	37,3%	50,4%	12,5%	14,7%	43,5%	41,5%
3-5 jaar actief	9,4%	25,2%	28,7%	36,6%	48,7%	98,0%	46,5%	45,3%	8,3%	22,4%	43,6%	34,1%
meer dan 5 jaar actief	15,6%	32,7%	21,7%	29,9%	44,0%	94,6%	46,0%	46,7%	7,3%	22,9%	51,1%	26,0%
	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	ns
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie	20,0%	56,3%	20,4%	3,3%	34,0%	94,2%	28,2%	60,5%	11,3%	13,9%	58,2%	27,8%
transport, productie	19,7%	44,0%	18,3%	17,9%	26,2%	92,1%	45,5%	44,1%	10,4%	25,3%	51,1%	23,5%
bouw	28,0%	47,2%	13,9%	10,9%	33,1%	97,0%	44,1%	45,9%	10,0%	18,1%	51,0%	30,9%
handel	20,1%	42,6%	24,2%	13,1%	21,2%	93,5%	42,6%	47,1%	10,2%	25,0%	50,2%	24,8%
horeca	27,0%	52,7%	15,5%	4,9%	15,3%	85,3%	43,0%	46,8%	10,2%	27,0%	47,4%	25,7%
intellectuele diensten	2,9%	10,0%	32,9%	54,2%	44,3%	98,1%	57,3%	38,6%	4,0%	32,1%	51,8%	16,2%
vrije beroepen	,4%	3,3%	21,9%	74,3%	79,6%	97,8%	47,4%	47,9%	4,7%	18,2%	43,6%	38,1%
overige	17,0%	36,1%	28,5%	18,4%	54,5%	95,5%	45,6%	47,3%	7,1%	21,5%	52,4%	26,1%
	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s

Bijlage 3: Logistische regressie ernstig competentiedeficit

	ernstig deficit technisch kennis		ernstig deficit managements kennis	
	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval	odds ratio	95% betrouwbaarheidsinterval
Achtergrondkenmerken				
Gender				
man	R		R	
vrouw	1,69***	1,26 - 2,27	1,57***	1,31 - 1,87
Leeftijd				
55 + j.	R		R	
- 30 j.	1,12	0,61 - 2,04	2,00***	1,38 - 2,89
30 - 39 j.	0,96	0,62 - 1,47	1,46**	1,12 - 1,88
40 - 49 j.	0,87	0,60 - 1,27	1,02	0,80 - 1,28
50 - 54 j.	0,86	0,55 - 1,34	0,99	0,75 - 1,30
Sector				
andere sectoren	0,83	0,59 - 1,17	0,93	0,77 - 1,15
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie	1,60*	1,06 - 2,42	1,15	0,86 - 1,52
handel	1,22	0,91 - 1,63	0,89	0,73 - 1,09
bouw	1,35	0,99 - 1,85	1,30*	1,04 - 1,57
horeca	1,06	0,69 - 1,63	0,75	0,56 - 1,01
vrije beroepen	0,60*	0,41 - 0,90	1,96***	1,60 - 2,44
transport, productie	1,18	0,76 - 1,84	0,81	0,59 - 1,10
intellectuele diensten	0,60*	0,38 - 0,97	0,68**	0,52 - 0,89
Opleidingsniveau				
hoger onderwijs lt	R		R	
lager secundair	1,88***	1,18 - 3,00	1,83***	1,35 - 2,47
hoger secundair	1,10	0,72 - 1,70	1,35*	1,04 - 1,75
hoger onderwijs kt	1,09	0,71 - 1,66	0,89	0,70 - 1,13
Anciënniteit				
meer dan 5 jaar	R		R	
minder dan 3 jaar	1,66*	1,08 - 2,58	1,48**	1,12 - 1,97
3 tot 5 jaar	1,19	0,78 - 1,87	1,30	1,00 - 1,69
Sociaal netwerk				
goede ondersteuning	R		R	
beperkte ondersteuning	1,86***	1,37 - 2,52	2,03***	1,70 - 2,42
geen ondersteuning	2,24***	1,52 - 3,30	2,09***	1,64 - 2,66
Ondernemingsdimensie				
geen personeel	R		R	
1 tot 9 werknemers	0,78	0,56 - 1,09	1,09	0,90 - 1,31
vanaf 10 werknemers	1,66**	1,17 - 2,36	1,17	0,92 - 1,49